

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Вищого навчального закладу Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»
18 квітня 2019 року № 88-Н

Форма № П-4.04

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»**
Інститут економіки, управління та інформаційних технологій

Форма навчання заочна

Кафедра бухгалтерського обліку і аудиту

Допускається до захисту

Завідувач кафедри _____ доц. В.А. Кулик

«__» листопада 2019 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

***на тему: «Облік основних засобів підприємства та аналіз
ефективності їх використання»***

(за матеріалами ПрАТ «Херсонліфт», м. Херсон)

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

за освітньою програмою «Облік і аудит»

ступеня «магістр»

Виконавець роботи

Лушай Оксана Анатоліївна

_____ 26.11.2019 р.

Науковий керівник

к.е.н., доцент Ночовна Юлія Олександрівна

_____ 26.11. 2019 р.

Полтава – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Економічна сутність основних засобів, порядок їх визнання, оцінки та класифікації.....	8
1.2. Значення і завдання обліку та аналізу основних засобів, їх нормативно- правове регулювання	17
1.3. Характеристика фінансово-господарської діяльності та постановки обліково-аналітичної роботи у ПрАТ «Херсонліфт»	27
Висновки за розділом 1.....	39
РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ.....	41
2.1. Документальне оформлення руху основних засобів та напрями його удосконалення	41
2.2. Синтетичний та аналітичний облік основних засобів та їх відображення у фінансовій звітності, напрями удосконалення.....	48
2.3. Порядок нарахування та облік амортизації основних засобів, напрями удосконалення	53
Висновки за розділом 2.....	59
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА	61
3.1. Аналіз стану та руху основних засобів підприємства.....	61
3.2. Аналіз показників ефективності використання основних засобів підприємства.....	70
3.3. Напрями підвищення ефективності використання основних засобів підприємства.....	75
Висновки за розділом 3.....	82

ВИСНОВКИ.....	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	88
ДОДАТКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

В умовах зміни парадигми соціально-економічного розвитку вітчизняної економіки все актуальнішим стає питання «здорової» конкуренції між господарюючими суб'єктами. З метою підвищення конкурентоспроможності продукції, що випускається, сучасні підприємства впроваджують у своїй діяльності прогресивні виробничі розробки, енергозберігаючі технології, здійснюють інтенсифікацію виробництва. Необхідно, щоб продукція, що випускається була високої якості, її собівартість повинна бути на такому рівні, щоб норма прибутку, що отримується при реалізації продукції, забезпечувала процес простого і розширеного відтворення. Значну частку в собівартості продукції займають амортизаційні відрахування і витрати на підтримку основних засобів в робочому стані.

У світлі вищесказаного, особливої актуальності набуває необхідність ефективного використання основних засобів, раціональна організація їх бухгалтерського обліку, з подальшим відображенням відповідної інформації в фінансовій звітності підприємства та її аналізом.

Роль основних засобів у процесі виробництва, особливості їх відтворення в умовах ринкової економіки зумовлюють особливі вимоги до інформації про наявність, рух, стан і використання основних засобів. Ринкова система управління потребує більш комплексної інформації щодо основних засобів. Практика підприємств свідчить, що облік основних засобів ще більше ускладнився. Існує ряд проблем, які негативно впливають на процес управління виробництвом і зменшують ефективність використання основних засобів.

Слід зазначити, що питання обліку та аналізу основних засобів вивчали багато вчених, серед яких слід відзначити розробки Ю. Є. Безуглої, С. М. Белінської, Д. М. Васильківського, С. М. Волинця, Л. В. Гуцаленко,

О.О. Довжника, Т. А. Жадан, В. О. Коритного, А. П. Косяка, Н. В. Кудлаєвої, І. В. Кулько-Лабинцевої, І. П. Малікової, С. А. Матюха, В. Б. Мішури, О. П. Левченко, Н. М. Рябоконт, О. А. Пісклової, Д. І. Юрків, Л. В. Юрчишеної, О. В. Щирської, Е. В. Яворовенко, Н. А. Яковишиної та багатьох інших. Водночас не вирішеними до кінця залишаються проблеми оцінки основних засобів, їх класифікації, особливостей обліку та аналізу в конкретних галузях економіки.

Метою дипломної роботи є дослідження порядку організації та методики обліку основних засобів й аналізу ефективності їх використання.

Для досягнення поставленої мети в дипломній роботі вирішено наступні завдання:

- з'ясувано економічну сутність основних засобів, порядок їх визнання, оцінки та класифікації;
- визначено значення і завдання обліку та аналізу основних засобів, їх нормативно-правове регулювання;
- охарактеризовано фінансово-господарську діяльність та постановку обліково-аналітичної роботи у ПрАТ «Херсонліфт»;
- досліджено порядок документального оформлення руху основних засобів та визначено напрями його удосконалення;
- розглянуто особливості синтетичного та аналітичного обліку основних засобів та їх відображення у фінансовій звітності, розроблено напрями їх удосконалення;
- досліджено порядок нарахування та обліку амортизації основних засобів, розроблено пропозиції щодо їх удосконалення;
- здійснено аналіз стану та руху основних засобів підприємства
- проаналізовано показники ефективності використання основних засобів підприємства;
- визначено напрями підвищення ефективності використання основних засобів підприємства.

Об'єктом дослідження є організація і методика обліку і аналізу

основних засобів.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні й практичні аспекти обліку та аналізу основних засобів підприємства за національними і зарубіжними методиками.

В процесі дослідження було використано різні методи, серед яких метод порівняння застосовано для з'ясування позицій різних авторів щодо поняття основних засобів, завдань їх обліку та аналізу; монографічний метод – для аналізу літератури щодо обліку та аналізу основних засобів підприємства; методи аналізу та синтезу – щодо дослідження фінансово-економічної характеристики підприємства; системний метод – для дослідження системи первинних документів та синтетичного та аналітичного обліку основних засобів; методи індукції та дедукції – для визначення напрямів удосконалення обліку основних засобів; методи горизонтального та вертикального аналізу, структурування, факторного аналізу – в процесі аналізу ефективності їх використання; методи наукової абстракції та узагальнення – для формулювання висновків дослідження.

Суб'єктом дослідження обрано ПрАТ «Херсонліфт», яке займається ремонтом, технічним обслуговуванням та монтажем підйомально-транспортного устаткування, електромонтажними роботами, наданням приміщень в оренду.

Інформаційною базою дослідження є Закони України, періодичні та монографічні видання, матеріали міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій, статистичні матеріали, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених у сфері економічної теорії, бухгалтерського обліку, інформаційних систем бухгалтерського обліку, економічного та фінансового аналізу, обліково-аналітичні матеріали та фінансова звітність ПрАТ «Херсонліфт».

Наукова новизна дослідження полягає в узагальненні наукових підходів щодо методики обліку та аналізу основних засобів, виявленні їх недоліків та визначення напрямів їх усунення.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані як для удосконалення методики обліку та аналізу основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт» з метою підвищення ефективності управління, так і подальших наукових розробок в цій сфері.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність основних засобів, порядок їх визнання, оцінки та класифікації

Для ведення господарської діяльності суб'єкт підприємницької діяльності повинен володіти необхідними засобами та матеріальними умовами. Відповідно, основні засоби - це найважливіший елемент продуктивних сил, який допомагає процесу виробництва, а також розподілу, обміну та споживанню ресурсів. Водночас слід відзначити, що сучасні визначення основних засобів не є однозначними.

Серед нормативно-правових актів найважливішим щодо основних засобів слід вважати Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», яке визначає методологічні засади формування в обліку інформації про ці активи, а також розкриття інформації у фінансовій звітності. Згідно з цим документом під основними засобами доцільно розуміти «матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва / діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [75].

Окрім цього, визначення основних засобів міститься і у нормах Податкового кодексу України. Згідно з пп. 14.1.138 цього нормативно-правового акту «основні засоби – це матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального

користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 грн., невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 грн. і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких із дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)» [73].

На сьогодні питання визначення сутності основних засобів торкалися багато вчених. Більш того, різні підходи, які закладаються ними щодо визначення основних засобів, дозволяють згрупувати їх у певні напрями (позиції). Так, наприклад, М.В. Горобинська пропонує виокремлювати вартісний напрямок; соціально-економічний; натурально-речовий [17, с. 44]. І.В. Кулько-Лабинцева додає техніко-технологічний підхід [45, с. 8]. Окрім того, можна зустріти в літературі процесний та системно-функціональний підхід до основних засобів [45].

Дійсно, одним з найважливіших підходів до визначення основних засобів слід виокремити вартісний, адже оскільки ці засоби відображають витрачену суму грошових коштів, яка розподіляється в процесі функціонування основних засобів. Цей підхід ще можна назвати обліковим. Фізично-речовинний або натурально-речовинний підхід обумовлений тим, що основні засоби виступають засобами виробничого та супутніх процесів, які забезпечують їх функціонування. Їх стан змінюється внаслідок зносу, поліпшення та дії інших факторів, а розподілена вартість компенсується амортизаційними відрахуваннями системного характеру. Відповідно можна вести мову про техніко-технологічний, системно-функціональний підходи. Економічна сутність основних засобів базується економічному та процесному підходах, адже вони слугують основним елементом відтворювальних процесів, забезпечення функціонування й розвитку виробництва.

Як правильно зауважує Г.Ю. Кучерова, економічна сутність основних

засобів базується на тому, що вони є основним елементом відтворювальних соціально-економічних та технологічних процесів, що забезпечують стале функціонування та розвиток будь-якого виробництва [46, с. 50]. Дійсно, таке зауваження правильне як щодо промисловості, так і щодо сільського господарства та інших галузей.

Повний цикл кругообігу основних виробничих засобів можна описати наступними стадіями (рис. 1.1):

Рис. 1.1. Стадії кругообігу основних виробничих засобів

На рис. 1.1 видно, що економічна сутність основних засобів пов'язана з їх кругообігом. Слід зазначити, що основні засоби поступово зношуються, продуктивність діяльності також знижується. Старіння та спрацювання основних засобів вимагає не просто заміни старих основних засобів на нові, а й якісного їх поліпшення, що можливо досягти за умови інтенсивного розширеного відтворення основних засобів. Для того, щоб більш змістовно з'ясувати сутність основних засобів, слід звернути увагу на визначення цього терміну. Значення вивчення та дослідження такої категорії як «основні засоби» зумовлюється наступним:

- основні засоби, які призначені для використання у виробничій сфері, складають матеріальну основу продуктивних сил, виробничий апарат та засоби праці, наявність та склад яких визначає економічний потенціал суспільства;

- основні засоби, які використовуються у невиробничій сфері створюють умови, сприяють підвищенню рівня науки та культури, покращанню здоров'я та соціальному розвитку суспільства;

– підвищення якісного складу основних засобів – це передумова підвищення продуктивності праці.

В цілому узагальнення підходів вчених до визначення основних засобів представлено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Узагальнення підходів вчених до визначення основних засобів

Автор	Визначення
Ю.В. Неміш [63, с. 70]	це вартісно виражені ресурси, які утримуються суб'єктом господарювання з метою використання в процесі виробництва, постачання товарів і послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних чи соціально-культурних функцій, очікуваний строк експлуатації яких становить не менше одного року чи визначається межами операційного циклу понад один рік, вартість яких зменшується в процесі використання.
Х.П. Стельмах [92, с. 82]	активи підприємства, що використовуються матеріальному та нематеріальному виробництвах (виготовленні товарів, наданні послуг) із можливим строком експлуатації більше одного року.
В.Б. Мішура [57, с. 150]	це частина постійного виробничого капіталу, яка виступає у формі засобів праці та поступово, протягом багатьох виробничих циклів, переносить свою вартість на виготовлений продукт.
Н.А. Яковичина [100, с. 781]	матеріальні активи, які зберігають свою натуральну форму протягом всього корисного терміну експлуатації, що становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік), використовуються як під час здійснення господарської діяльності, так і під час виконання підприємством адміністративних чи соціально-культурних функцій та по частинах переносять свою вартість на результат власної діяльності – виготовлений продукт, надану послугу або товар.
Ф.Ф. Бутинець [7, с. 103]	матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік
О.В. Пирог [70, с. 242]	є основою виробництва із притаманними їм фізичними властивостями. З точки зору активів підприємства, основні засоби повинні приносити у результаті свого використання економічну вигоду. Основні засоби є об'єктом капітальних вкладень, що характеризує взаємозв'язок процесу інвестування та основних засобів.
Т.А. Жадан [29, с. 1115]	матеріальні активи, які зберігають свою натуральну форму протягом всього корисного терміну експлуатації, що становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік), використовуються як під час здійснення господарської діяльності, так і під час виконання підприємством адміністративних чи соціально-культурних функцій та по частинах переносять свою вартість на результат власної діяльності – виготовлений продукт, надану послугу або товар.

Наведені визначення поняття «основні засоби» дають змогу діяти

висновку про відсутність єдиного підходу до його розуміння. Аналізуючи наведені в табл. 1.1 визначення, можна виокремити наступні ознаки основних засобів: вартісність (перевищення 6000 грн.); матеріальне вираження (гроші, устаткування, засоби виробництва тощо); тривалість використання (не менше 1 року); функціональне призначення (сфера використання у торгівлі, виробництві, наданні послуг тощо); амортизаційність (здатність до зменшення вартості у зв'язку з використанням). Слід зауважити, що деякими авторами при визначенні сутності основних засобів звужується сфера їх використання – до виробничих процесів. Однак ці засоби використовуються і під час інших процесів – у торгівлі, наданні послуг, реалізації соціально-адміністративних та державних функцій тощо.

Основні засоби як економічна та бухгалтерська категоріє є далеко неоднорідною. Це значно актуалізує питання їх класифікації.

Як правильно зауважує І.П. Малікова класифікація основних засобів є складовим елементом в організації обліку та проведенні аналітичної роботи на підприємстві [50, с. 173]. Дійсно, класифікація допомагає систематизувати інформацію про об'єкт дослідження, вирішує конкретні завдання аналітичного характеру, тому що передбачає їх групування за визначеними ознаками. Слід погодитися з позицією В.Б. Мішури, який вважає, що визначення різних груп основних засобів разом з їх об'єднанням по спільних функціях у виробничому процесі має важливе значення для організації бухгалтерського обліку. Автор вважає, що саме завдяки цьому основні засоби розділяють по групах, які підлягають обліку та контролю на бухгалтерських рахунках, забезпечується єдність групування по видах об'єктів у всіх галузях економіки, що дозволяє досягти співставлення облікових показників різних підприємств [57, с. 154].

Сьогодні у різних джерелах можна зустріти різні підходи до класифікації основних засобів. Це залежить від мети й завдань, які вирішуються у процесі проведення досліджень. На підставі різних розробок

складемо власну класифікацію основних засобів підприємства (рис. 1.2).

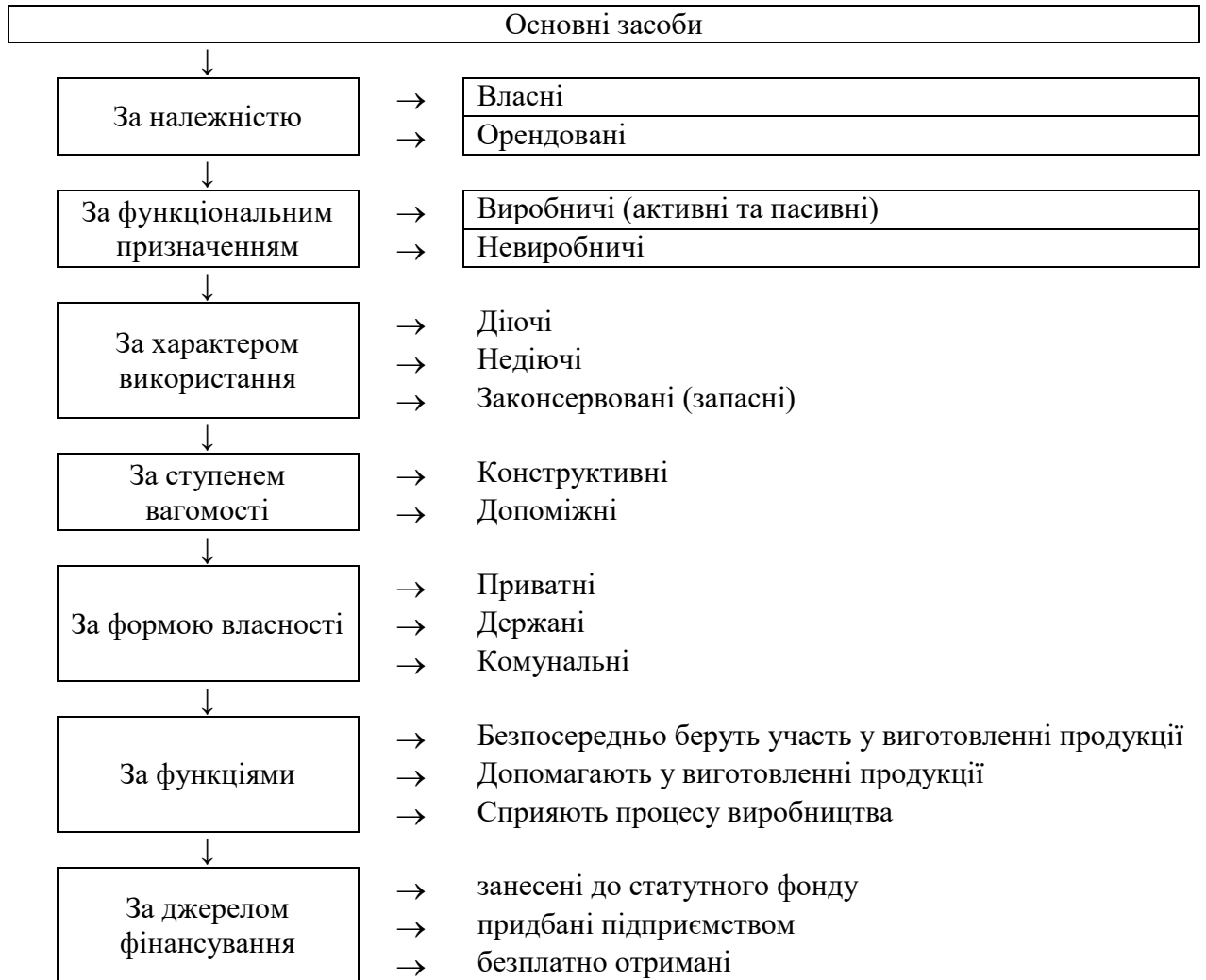

Рис. 1.2. Класифікація основних засобів підприємства

На практиці досить часто використовується класифікація груп основних засобів й інших необоротних активів згідно з Податковим кодексом України, яка представлена в додатку А. Вона представлена у вигляді 16 груп основних засобів. Залежно від конкретної групи, до якої віднесено той чи інший об'єкт основних засобів, встановлюються мінімально допустимі строки їх амортизації від двох до двадцяти років. Тривалість використання основних засобів обумовлює важливість проблеми їх оцінки.

Як правильно зауважує Н.В. Кудлаєва, «оскільки саме ці об'єкти використовуються в діяльності підприємств тривалий час, а на їхнє оцінювання впливає низка факторів, зокрема інфляція, знос (фізичний і

моральний)» [43, с. 108]. Дійсно, проведення оцінки та переоцінки основних засобів доцільно вважати вагомим етапом функціонування основних засобів підприємств. Проблема оцінки дуже тісно пов'язана з проблемою визнання основних засобів, оскільки застосування принципу єдності та реальності оцінювання основних засобів – це визначальний фактор організації обліку будь-якого підприємства.

Вважаємо, що сутність оцінки полягає в присвоєнні числових значень основним засобам за визначеними правилами. Для оцінки важливе значення мають окремі види вартості основних засобів:

- первісна;
- справедлива;
- переоцінена;
- чиста вартість реалізації;
- вартість, що амортизується;
- балансова;
- залишкова.

Визначення цих видів вартості за Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [54] та Положенням (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [75] представлені в Додатку Б. Зазначимо, що окремі поняття видів вартості основних засобів, які містяться в Міжнародному стандарті бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [54] відсутні у Положенні (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [75].

Згідно з нормами Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» в процесі функціонування види вартості основних засобів поступово змінюють одна одну. Протягом усього строку експлуатації основні засоби обліковуються на підприємстві за первісною вартістю, зобов'язання за які визначені загальною сумою, формуються шляхом розподілу цієї суми пропорційно до справедливої вартості окремого об'єкта основних засобів.

Водночас слід зазначити, що суб'єкти підприємницької діяльності під

час формування фінансової звітності використовують, як правило, первісну та залишкову вартість основних засобів. Це обумовлено тим, що в Положенні (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» вказується, що «придбані або створені основні засоби зараховуються на баланс за первісною вартістю» [75]. Склад первісної вартості оприбуткованих основних засобів насамперед залежить від способу їх надходження (внесок до статутного капіталу, придбання за плату, самостійне виготовлення (створення), безоплатне отримання тощо).

Досить складним в Україні є питання визначення «ліквідаційної вартості». Згідно з положеннями Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», ліквідаційна вартість визначається як «сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації) за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією)» [75]. Згідно ж з положеннями Національного стандарту оцінки № 1 «Загальні засади оцінки майнових прав», «ліквідаційна вартість – це вартість, яка може бути отримана за умови продажу об'єкта оцінки у строк, що є значно коротше від строку експозиції подібного майна, протягом якого воно може бути продане за ціною, яка дорівнює ринковій вартості» [62].

Аналізуючи це визначення, можна зробити висновок про те, що розмір ліквідаційної вартості одних і тих же основних засобів може суттєво різнитися залежно від причини та дати її визначення. Так, згідно з першим нормативно-правовим актом ліквідаційна вартість буде визначатися під час введення об'єкта в експлуатацію задля обчислення в подальшому вартості, що амортизується, і буде меншою, а згідно з другим – під час здійснення операцій з продажу об'єктів основних засобів.

Таким чином, сьогодні не існує єдиного універсального методу оцінювання, який би не мав недоліків та повністю задовольняв всіх користувачів фінансової звітності.

З проблемою оцінки основних засобів тісно пов'язана і проблема їх визнання. Визнання основних засобів, їх зарахування на баланс насамперед передбачають визначення критеріїв та моменту їх визнання. Критерії визнання основних засобів визначають основні вимоги, яких необхідно дотримуватись під час визнання тих чи інших об'єктів.

Для потреб бухгалтерського обліку об'єкт основних засобів визнається активом, коли існує ймовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, пов'язані з використанням цього об'єкта, а його вартість може бути достовірно визначена. В табл. 1.2 представлено порівняльну характеристику податкового та бухгалтерського законодавства щодо визнання основних засобів.

Таблиця 1.2

**Порівняльна характеристика податкового та бухгалтерського підходів
щодо визнання основних засобів**

Ознака	Бухгалтерський облік	Податковий облік
Матеріальність	«Основними засобами є лише матеріальні активи» [75].	«Основними засобами є лише матеріальні активи» [73].
Підконтрольність	«Активи - ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання котрих, як очікується, приведе до отримання економічних вигід у майбутньому» [83].	Платник податку на прибуток фактично є власником основних засобів.
Строк корисного використання	«Строк корисного використання з дати введення в експлуатацію повинен перевищувати рік (або операційний цикл, якщо він триваліший за рік)» [75].	«Строк корисного використання з дати введення в експлуатацію повинен перевищувати рік (або операційний цикл, якщо він триваліший за рік)» [73].
Призначення	«З метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій» [75].	«До основних засобів відносять лише ті об'єкти, які суб'єкт господарювання планує використовувати у власній господарській діяльності» [73].
Вартісна межа	Не передбачена.	«Основні засоби - матеріальні активи <...>, вартість яких перевищує 6 000 гривень» [73].

З даних табл. 1.2 видно, що такі ознаки основних засобів, як матеріальність та строк корисного використання, в бухгалтерському та

податковому законодавстві є повністю тотожними. Водночас доцільно звернути увагу на такий об'єкт основних засобів, як земельні ділянки. Цьому об'єкту основних засобів властива уречевлена форма, ділянка виступає в ролі фактору виробництва, який має свої особливості: здатність до відтворення, родючість, територіальна обмеженість. У своїй сукупності вони забезпечують їх цінність для суб'єкта господарювання, тобто для цього об'єкта основних засобів така ознака, як строк корисного використання, фактично не застосовується.

1.2. Значення і завдання обліку та аналізу основних засобів, їх нормативно-правове регулювання

Важливість та значення обліку основних засобів обумовлено тим, що від того, наскільки ефективно використовуються основні засоби, залежать результати діяльності підприємства. В свою чергу, ефективність використання основних засобів залежить напряму від вміль організації обліку, своєчасного одержання надійної та повної облікової інформації, адже на її основі підприємці приймають свої рішення щодо управління функціонування майна. При цьому пропонуємо під функціонуванням основних засобів розуміти їх застосування, експлуатацію та використання відповідно до встановлених критеріїв.

В бухгалтерському обліку основні засоби виділено в окремий об'єкт обліку. Об'єкт основних засобів – це закінчений пристрій з усіма пристосуваннями й приладдям до нього або конструктивно відокремлений предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій; відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів однакового або різного призначення, що для обслуговування мають загальні пристосування,

приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно; інший актив, що відповідає визначенню основних засобів або частина такого активу, що контролюється підприємством.

Перед бухгалтерським обліком основних засобів стоїть низка завдань, які по-різному оцінюються авторами. Більше того, в історичному плані завдання бухгалтерського обліку основних засобів постійно змінювалися, що визначалося зміною економічної ситуації та політичної системи в країні. Не зважаючи на це, до таких завдань найчастіше відносять наступні:

- контроль та зберігання основних засобів;
- своєчасне та правильне документальне оформлення й відображення в обліку надходження, внутрішнього переміщення (зі складу в цех, з цеху в цех, з цеху на склад, зі складу на склад, з відділу у відділ тощо), ефективного використання, вибуття (ліквідація, безкоштовна передача, реалізація) основних засобів;
- своєчасне (щомісячне) відображення в обліку зносу (амортизації) основних засобів;
- відображення в обліку витрат на ремонт основних засобів;
- виявлення зайвих та морально застарілих основних засобів;
- визначення результатів від ліквідації, а також збитків від списування неповністю амортизованих об'єктів основних засобів [5, с. 49].

Зазначимо, що побідний перелік завдань бухгалтерського обліку основних засобів надають переважна більшість вчених в своїх дослідженнях. Водночас трапляються і певні новації. Так, наприклад, О. В. Костюнік робить акцент на такому завданні, як автоматизація обліку основних засобів [40, с. 128]. На думку вченого, досягнення цього завдання має реалізовуватися за такими напрямками:

- облік наявності основних засобів, нематеріальних активів та малоцінних та швидкозношуваних предметів за місцями їх зберігання й

використання;

- пооб'єктний облік взятих в оренду основних засобів;
- пооб'єктний облік наявності дорогоцінних металів і коштовних каменів у складі основних засобів;
- своєчасне відображення в обліку надходження, вибуття і переміщення основних засобів, нематеріальних активів та малоцінних та швидкозношуваних предметів в розрізі видів і груп;
- точне і своєчасне обчислення використання основних засобів, необоротних активів; малоцінних та швидкозношуваних предметів;
- облік зносу й амортизації основних засобів, зносу необоротних активів, малоцінних та швидкозношуваних предметів;
- контроль над правильністю використання основних засобів і малоцінних та швидкозношуваних предметів, облік витрат на їх ремонт і ліквідацію;
- підготовка даних, якими користуються для складання встановленої поточної, періодичної та річної звітності;
- своєчасне здійснення індексації основних засобів та висвітлення їхніх результатів на рахунках бухгалтерського обліку [40, с. 129].

О.О. Довжиник до переліку завдань обліку основних засобів додає виявлення невикористаних об'єктів [26, с. 804].

Досить часто в переліку таких завдань можна зустріти правильне документальне оформлення руху основних засобів. Це завдання можна доповнити своєчасним відображенням в регістрах обліку надходження, внутрішнього переміщення й вибуття об'єктів основних засобів.

Л. В. Гуцаленко вважає, що організацію обліку основних засобів необхідно будувати із урахуванням таких основних факторів:

- довготривалого терміну використання об'єктів, протягом якого їх необхідно обліковувати;
- технічно складної та багатокомпонентної будови, яку необхідно детально відображувати в облікових регістрах;

- необхідність проведення ремонтів, реконструкції, модернізації основних засобів призводить до зміни їх первісних характеристик, які потрібно своєчасно відображувати у регістрах обліку;

- вартість об'єктів вимагає адекватної організації процесів їх приймання, списання, а також і обліку наявності, які б забезпечували їх цілісність і збереження у робочому стані [24, с. 743]. Вважаємо, що збереження приватної власності, унеможливлення крадіжок майна, руйнування об'єктів є однією із основних проблем, що постійно постають перед суб'єктами підприємницької діяльності.

Зазначимо, що поінформованість про наявність основних засобів та постійний контроль за їх ефективним використанням мають важливе значення для управління виробничою діяльністю кожного підприємства. Ефективність використання основних засобів залежить від організації своєчасного одержання надійної і повної облікової інформації. Саме у цьому зв'язку зростає роль та значення бухгалтерського обліку як однієї з найважливіших функцій управління. Однак дані бухгалтерського обліку та їх використання в управлінні будуть недостатніми без їх відповідного аналізу.

Сучасний високий технічний рівень виробництва величина та прогресивність основних засобів, їх технічний стан значною мірою визначають потенційні можливості виробництва, його потужність. Відповідно до цього твердження впливає потреба в аналізі забезпеченості виробництва основними засобами, їх технічного стану і використання, а також оцінці їх впливу на зростання обсягу продукції, зниження собівартості продукції і, як наслідок, збільшення прибутку від реалізації продукції.

В переважній більшості підручників з аналізу основними завданнями аналізу основних засобів виокремлюють наступні:

- оцінка забезпеченості підприємства та його структурних підрозділів основними засобами – відповідність величини, складу і технічного рівня основних засобів потребам в них;

- з'ясування технічного стану основних засобів;

- визначення ступеню використання основних засобів і факторів, що впливають на його рівень;

- оцінка ступеня використання виробничої потужності, площ та устаткування [90, с. 36].

О. П. Ощепков до них додає ще два:

- визначення встановлених і не встановлених основних засобів;

- оцінка діючих або не діючих основних засобів [68, с. 60].

Дещо по іншому підходить до цієї проблеми Д. М. Васильківський, який вважає, що аналіз основних засобів виступає складовою управлінського обліку і має дати відповіді на наступні питання:

- як вплинув стан основних засобів на продуктивність праці і яка динаміка;

- який ступінь завантаження устаткування;

- чи потрібно проводити ремонт основних засобів та наскільки економічно виправданими будуть додаткові вкладення [8, с. 62].

Важливим є те, що подібний аналіз дозволяє прийняти стратегічні рішення:

- про збільшення або скорочення устаткування (закупівлю або консервацію, продаж чи взяття або передачу в оренду);

- про проведення ремонту (з визначенням його розмірів), модернізації;

- про зміну кількості обслуговуючого персоналу і необхідності його навчання.

Відповідно до наведених завдань аналіз основних засобів проводиться за такими напрямками:

- оцінка динаміки та структури основних засобів;

- дослідження наявності, стану, прогресивності та інтенсивності оновлення основних засобів;

- аналіз ефективності використання основних засобів, виробничих потужностей, площ і обладнання;

- аналіз рентабельності основних виробничих засобів;

– з'ясування резервів збільшення випуску продукції та підвищення рівня інших показників за рахунок кращого використання засобів праці.

Джерелом вихідної інформації для аналізу основних засобів є фінансова звітність підприємства та реєстри бухгалтерського обліку.

Як правильно зауважує В.М. Шарманська, дані про наявність, знос та рух основних засобів служать основним джерелом інформації для оцінки економічного потенціалу підприємства [96, с. 550]. Аналіз руху основних засобів проводиться на основі наступних показників:

- коефіцієнт надходження (введення в експлуатацію) основних засобів;
- коефіцієнт вибуття основних засобів;
- коефіцієнт придатності;
- коефіцієнт зносу.

Оцінка використання основних засобів підприємства здійснюється за наступною системою показників: фондвіддача та фондомісткість, фондорентабельність та фондоозброєність; продуктивність (віддачу) сільськогосподарських угідь, продуктивність (віддачу) живої праці, її відносну економію і вивільнення працівників із сільськогосподарського виробництва, віддачу виробничих основних засобів сільськогосподарського призначення і відносну їх економію, а також витрати, пов'язані з їх утриманням, тривалість обороту (оборотність) вартості виробничих основних засобів [2, с. 129]; фондвіддачу, фондомісткість, рентабельність, питомі капітальні вкладення на одну грошову одиницю приросту продукції, відносну економію основних фондів.

Досліджуючи основні засоби, доцільно приділити особливу увагу таким показникам, як віддача основних засобів, капіталоємність та технічна озброєність праці, що характеризують ефективність використання задіяних основних засобів. При цьому ключовим показником ефективності використання основних засобів є фондвіддача основних засобів – показник, що відображає вартість випуску продукції і наданих послуг, яка припадає на гривню середньорічної залишкової вартості основних засобів [8, с. 62].

У подальшому дослідженні ефективності використання основних засобів важливим етапом є здійснення факторного аналізу. Даний аналіз дозволяє виявити фактори, які впливають на об'єкт, що досліджується.

Функціонування бухгалтерського обліку на підприємстві та проведення аналізу основних засобів не можливе без належного нормативно-правового регулювання. В загальному вигляді нормативно-правову базу можна представити як чотири рівневу систему, яку зображено на рис. 1.3.

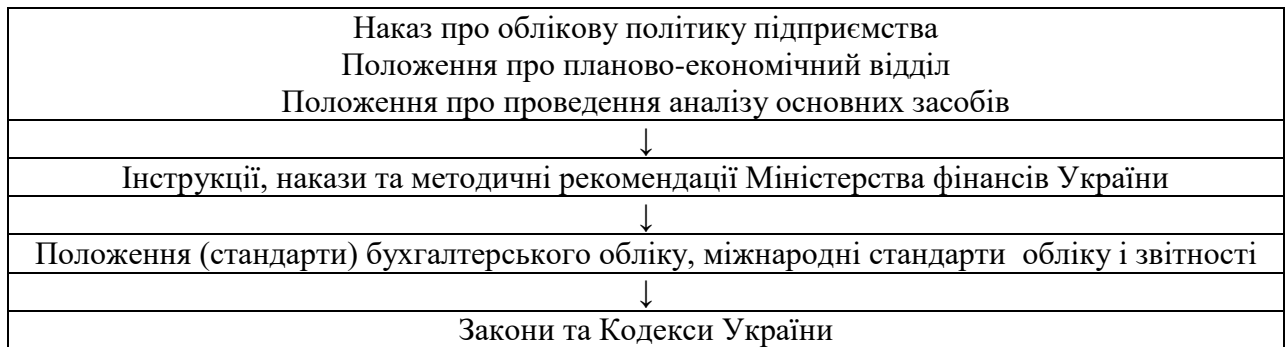

Рис. 1.3. Система регулювання обліку, звітності та аналізу основних засобів підприємства

На локальному рівні найважливішим актом є Наказ про облікову політику. Як правильно зазначає Є. Проскура наказ про облікову політику є основним документом, що визначає способи ведення бухгалтерського обліку основних засобів, які використовуються при відображенні господарських операцій (первинне спостереження, вартісне вимірювання, поточне групування і підсумкове узагальнення фактів господарської діяльності). Цей документ є елементом системи нормативного регулювання бухгалтерського обліку й формується відповідно до чинних нормативних документів в області бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Обліковою політикою визначаються не тільки організація й методологія бухгалтерського обліку основних засобів, а й затверджуються заходи щодо оптимізації господарської діяльності.

У наказі про облікову політику підприємства, як правило, по

відношенню до основних засобів визначають наступне:

1. Що є об'єктом основних засобів на підприємстві.
2. Порядок визначення ліквідаційно вартості основних засобів.
3. Методи нарахування амортизації основних засобів.
4. Порядок встановлення строку корисного використання (експлуатації) основних засобів.
5. Порядок й умови переоцінки основних засобів.

Положення про планово-економічний відділ регламентує повноваження цієї служби щодо проведення аналізу в цілому та основних засобів безпосередньо, а також способи взаємодії з іншими підрозділами підприємства. Положення про проведення аналізу основних засобів прописує процедуру аналізу основних засобів.

Другий рівень нормативно-правового регулювання складають інструкції, накази та методичні рекомендації Міністерства фінансів України. В цьому контексті в першу чергу слід відзначити План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [72], у якому для ведення обліку основних засобів виділено рахунок 10 «Основні засоби». В Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [32] надаються можливі варіації кореспонденції рахунку 10 «Основні засоби».

Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів також наводять класифікацію основних засобів, визначають методологічні особливості обліку надходження, ремонту та поліпшення, переоцінки, вибуття, амортизації основних засобів та облік основних засобів в оренді. У додатку до методичних рекомендацій наводяться типові кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку операцій з основними засобами [52]. Сюди ж можна віднести Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань [81],

яке регламентує процедуру проведення інвентаризації основних засобів.

На третьому рівні нормативно-правового регулювання знаходяться акти Міністерства фінансів України. В першу чергу це положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Їх перелік щодо основних засобів наведено в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Перелік стандартів, що регулюють ведення обліку основних засобів

Номер та назва стандарту	Об'єкт регулювання	Пояснення
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [61]	Мета, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів.	Розкриває склад та елементи фінансової звітності, наводить якісні характеристики фінансової звітності та принципи її підготовки та регулює розкриття інформації у фінансовій звітності.
П(С)БО 7 «Основні засоби» [75]	Методологічні засади формування інформації про основні засоби у бухгалтерському обліку та звітності	Наводить критерії визнання об'єкта основних засобів активом, вказує на методи оцінки, переоцінки та амортизації основних засобів, регулює формування інформації про зменшення корисності та вибуття основних засобів, а також розкриття інформації про них у примітках до фінансової звітності.
П(С)БО 14 «Оренда» [76]	Методологічні засади формування інформації в бухгалтерському обліку про оренду необоротних активів та розкриття її у фінансовій звітності	Вирізняє фінансову та операційну оренду, і відповідним чином надає інформацію про ведення обліку оренди як в орендаря, так і в орендодавця, про продаж активу з укладанням угоди про його одержання продавцем в оренду і розкриття інформації про оренду в примітках до фінансової звітності.
П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» [78]	Методологічні засади формування інформації в бухгалтерському обліку про необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу	Визначає критерії визнання та оцінки необоротних активів, утримуваних для продажу, визнання та оцінку припиненої діяльності, та вказує інформацію, що наводиться в примітках до фінансової звітності про активи та групи вибуття, утримувані для продажу, а також припинену діяльність.
П(С)БО 28 «Зменшення корисності ак	Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку	Визначає критерії визнання та оцінки зменшення корисності активів, надає інформацію про облік відновлення корисності активу, зменшення та

Продовж. табл. 1.3

Номер та назва стандарту	Об'єкт регулювання	Пояснення
тивів» [79]	інформації про зменшення корисності активів та її розкриття у фінансовій звітності	відновлення корисності групи активів, яка генерує грошові потоки та її розкриття у примітках до фінансової звітності.
П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» [80]	Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про інвестиційну нерухомість	Визначає критерії визнання та оцінки інвестиційної нерухомості, умови переведення нерухомості до інвестиційної нерухомості та виведення зі складу інвестиційної нерухомості, вибуття інвестиційної нерухомості, та відображення таких операцій у примітках до фінансової звітності.

Найвагоміший нормативно-правовий акт, представлений в табл. 1.3 - Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Це положення визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності. Зокрема, у даному документі наводяться критерії визнання об'єкта основних засобів активом, прописані методи оцінки, переоцінки та амортизації основних засобів, врегульовано формування інформації про зменшення корисності та вибуття основних засобів, а також порядок розкриття інформації про них у примітках до фінансової звітності.

До переліку, який наведено в табл. 1.3, слід додати і Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [61], яке регламентує порядок відображення основних засобів у фінансовій звітності підприємства.

Останній рівень нормативно-правового регулювання обліку та аналізу основних засобів визначається законами та кодексами.

Найважливішим законодавчим актом є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р №996-XIV зі змінами та доповненнями. Даний Закон регулює порядок ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, а також їх

державне регулювання на підприємстві в цілому [83].

Податковим кодексом України визначається класифікація основних засобів у залежності від строку їх корисного використання та об'єкти основних засобів, що підлягають амортизації [73].

Поняття лізингу основних засобів регулюється Законом України «Про фінансовий лізинг» [85].

1.3. Характеристика фінансово-господарської діяльності та постановки обліково-аналітичної роботи у ПрАТ «Херсонліфт»

Акціонерне товариство «Херсонліфт» було організовано в 1994 році. В 2011 році, виконуючи вимоги Закону України «Про акціонерні товариства», назву товариства змінено на Приватне акціонерне товариство «Херсонліфт».

Сьогодні підприємство займається наступними видами діяльності:

- ремонт, технічне обслуговування та монтаж підіймально-транспортного устаткування;
- електромонтажні роботи;
- надання приміщень в оренду.

У 2011 р. до статуту також було внесено ще один вид діяльності: роздрібна торгівля новими і уживаними автомобілями. ПрАТ «Херсонліфт» обслуговує близько тисячі підйомників, які знаходяться у нормальному стані та безпечні.

Товариство не має філій, представництв та інших відокремлених підрозділів.

ПрАТ «Херсонліфт» можна представити як соціально-економічну систему. Кожна така система має своє внутрішнє та зовнішнє середовище. Зовнішнє середовище включає економічні, соціальні, політичні, правові,

науково-технічні, культурні, демографічні, природні, міжнародні чинники та умови підприємницької діяльності в країні. А оскільки підприємство функціонує в м. Херсон і займається специфічним видом діяльності (обслуговування ліфтового господарства міста), то ці фактори стосуються і безпосередньо м. Херсон.

Мікросередовище товариства включає чинники, що не контролюються ПрАТ «Херсонліфт» і безпосередньо впливають на її функціонування: постачальники, клієнти, конкуренти, посередники, так звані контактні аудиторії — заклади ринкової, суспільної, державної інфраструктури, з якими контактує фірма (банки, біржі, засоби масової інформації, суспільні організації, державні органи та ін.). Саме чинники мікросередовища є своєрідним провідником впливу на фірму факторів макросередовища.

До постачальників товариства відноситься низка заводів України та інших країн, які займаються виробництвом запасних частин до ліфтів та обладнання, за допомогою яких ПрАТ «Херсонліфт» може ремонтувати ліфти.

Клієнтами товариства є переважно організації та товариства, які в своїй власності мають ліфти і які надають ліфтові послуги юридичним та фізичним особам. До таких клієнтів підприємство можна віднести житлові кооперативи, житлово-комунальні товариства, об'єднання співвласників житлових будинків тощо. Конкурентів у товариства на локальному рівні майже немає. В м. Херсон є ще дві структури, які займаються обслуговуванням ліфтів, але у них досить обмежене коло клієнтів, що обумовлене різницею в парках ліфтів. Посередників між клієнтами та підприємством також немає.

Підприємство обслуговується в КБ «Приватбанк» та КБ «Аваль». Воно напряму підпорядковане міському житлово-комунальному господарству.

Розглянемо організаційну структуру управління ПрАТ «Херсонліфт» (рис. 1.4). З рис. 1.4 видно, що на підприємстві організаційна структура управління відноситься до лінійно-функціонального типу. Вона базується на

розподілі повноважень та відповідальності за функціями управління, а також на прийнятті рішень по вертикалі. Управління на підприємстві організовується за лінійною схемою, функціональні ж підрозділи апарату управління лише допомагають лінійним керівникам вирішувати поставлені завдання. Лінійні керівники не є підлеглими керівникам функціональних підрозділів апарату управління.

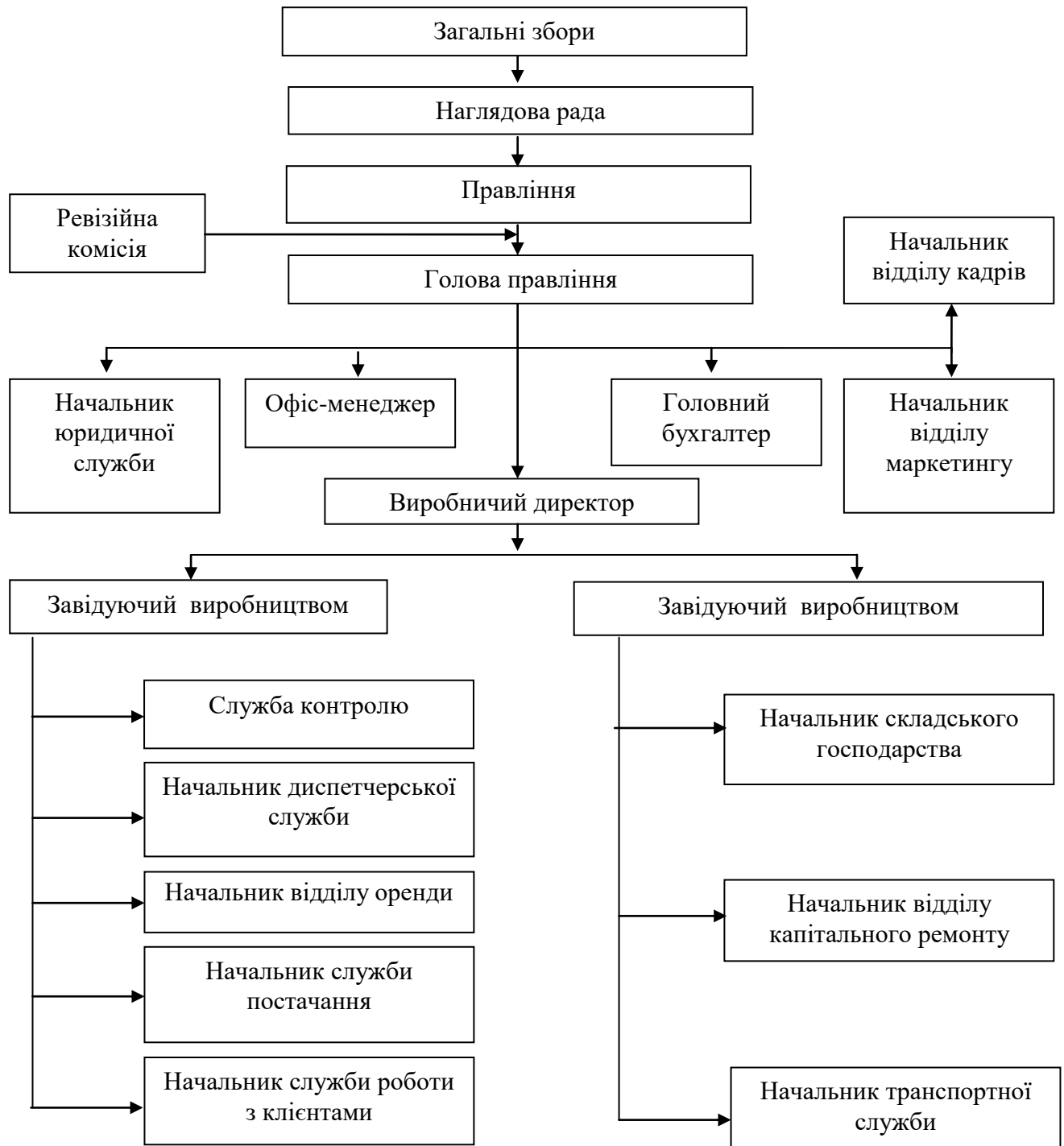

Рис. 1.4. Організаційна структура управління ПрАТ «Херсонліфт»

До переваг лінійно-функціональної організаційної структури управління належать: швидка реалізація управлінських рішень; висока спеціалізація, що призводить до підвищення ефективності роботи функціональних служб; існує можливість маневрування ресурсами.

Головними недоліками такої організаційної системи є недостатня гнучкість при вирішенні нових завдань; ускладнена координація діяльності функціональних підрозділів з упровадженні нових програм; ускладнена реалізація внутрішньовиробничих конструкторських і технологічних новацій без залучення керівників вище ланки; надмірний розвиток вертикальної складової системи управління.

Показники фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Херсонліфт» за 2016–2018 роки розраховані на підставі даних фінансової звітності (Додаток В, Д, Е) та узагальнені в табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Показники фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Херсонліфт» за 2016–2018 роки

Показники	2016	2017	2018	Відхилення (±)	
				2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.
1. Капітал					
1. Капітал (станом на кінець періоду), тис. грн	10 504,0	10 663,0	11 347,0	159,0	684,0
1.1. Власний капітал:	751,0	3 879,0	7 534,0	3 128,0	3 655,0
- у тому числі власний оборотний капітал	-7 811,0	-4 248,0	-1 347,0	3 563,0	2 901,0
Нерозподілений прибуток або непокриті збитки	-895,0	2 233,0	5 888,0	3 128,0	3 655,0
1.2. Позиковий капітал	9 753,0	6 784,0	3 813,0	-2 969,0	-2 971,0
- у тому числі поточні зобов'язання за розрахунками	2 193,0	1 731,0	1 346,0	-462,0	-385,0
2. Ресурси					
2.1. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	6 441,0	7 128,0	7 410,0	687,0	282,0
2.2. Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	3 246,5	2 239,0	2 501,0	-1 007,5	262,0
- у тому числі: запасів	1297	330,5	315,5	-966,5	-15,0
2.3. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	75	79	86	4,0	7,0
2.4. Фонд оплати праці, тис. грн	3292	4780	6221	1 488,0	1 441,0

Продовж. табл. 1.4

Показники	2016	2017	2018	Відхилення (±)	
				2017 р. від 2016 р.	2018 р. від 2017 р.
3. Економічні показники					
3.1. Виручка від реалізації продукції, тис. грн	11 627,0	15 950,0	19 536,0	4 323,0	3 586,0
3.2. Операційні витрати:					
- сума, тис. грн	12 186,0	14 671,0	17 544,0	2 485,0	2 873,0
- витрати на 1 грн виручки від реалізації, коп.	1,05	0,92	0,9	-0,1	0,0
3.3. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	10 017,0	11 134,0	13 385,0	1 117,0	2 251,0
3.4. Прибуток (збиток), тис. грн:					
від операційної діяльності, тис. грн	962	3189	3948	2 227,0	759,0
від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн	700	3254	4241	2 554,0	987,0
3.5. Чистий прибуток (збиток), тис. грн	355,0	3 128,0	3 655,0	2 773,0	527,0
3.6. Середньомісячна заробітна плата, грн	3657,8	5042,2	6028,1	1 384,4	985,9
3.7. Продуктивність праці, тис. грн	155	201,9	227,2	46,9	25,3
3.8. Рентабельність продажу, %	3,05	19,61	18,71	16,6	-0,9

За даними табл. 1.4 можна зробити висновок про те, що вартість капіталу підприємства в 2017 р. зросла на 159 тис. грн., що свідчить про розширення господарської діяльності. В 2018 році обсяги капіталу підприємства зросли вже на 684 тис. грн. порівняно з 2017 р.

Зростання капіталу в 2017 р. було обумовлене зростанням вартості власного капіталу (+3128 тис. грн.), у тому числі за рахунок нерозподіленого прибутку, який зріс на 3128 тис. грн. Зростання капіталу в 2018 р. також було обумовлене зростанням вартості власного капіталу (+3655 тис. грн.), у тому числі й за рахунок нерозподіленого прибутку, який зріс на 3655 тис. грн. При цьому вартість позикового капіталу скорочувалася як в 2017 р (-2969 тис. грн.), так і в 2018 р. (-2971 тис. грн.). На його скорочення вплинули різні складові. Так, за рахунок зобов'язань за розрахунками позиковий капітал скоротився на 462 тис. грн. в 2017 р. порівняно з 2016 р., та на 385 тис. грн. в 2018 р. порівняно з 2017 р.

Підприємство має досить потужну матеріальну базу. При цьому

спостерігається тенденція до зростання середньорічної вартості основних засобів, які в 2017 р. зросли на 687 тис. грн., а в 2018 р. – на 282 тис. грн. Позитивним моментом є і зростання середньорічної вартості оборотних активів, які в 2018 р. зросли на 262 тис. грн., хоча у попередньому році (в 2017 р). їх вартість скоротилася на 1007,5 тис. грн. при цьому Залишки запасів на підприємстві мають чітку тенденцію до скорочення за останні три роки.

Структура пасивів товариства представлена на рис. 1.5.

З рис. 1.5 видно, що на підприємстві в 2016 р. було сформовано нераціональну структуру пасивів, де домінуючу частку займав позиковий капітал. Водночас після цього на підприємству було прийнято низку кроків і за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку обсяги власного капіталу нарощено, а відповідно було змінено і структуру пасивів в бік збільшення питомої ваги власного капіталу, яка на кінець 2018 р. перевищувала 50%, що позитивно вплинуло на фінансову стійкість підприємства.

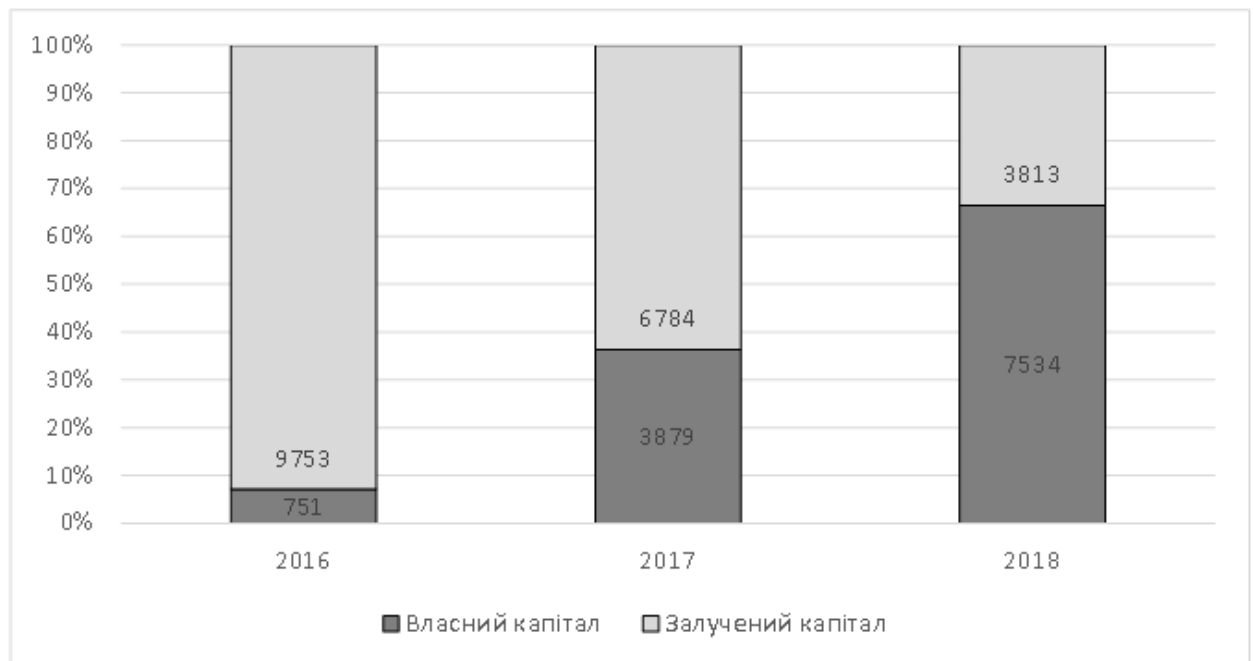

Рис. 1.5. Структура пасивів ПрАТ «Херсонліфт» за 2016-2018 рр.

Середньорічна чисельність працівників товариства в 2016-2018 рр. мала чітку тенденцію до зростання – в 2017 р. вона зросла на 4 особи, а в 2018 р. – ще на 7 осіб. Аналогічну тенденцію мав і фонд заробітної плати, який зріс в 2017 р. на 1488 тис. грн., а в 2018 р. порівняно з 2017 р. – ще на 1441 тис. грн.

У 2017 р. спостерігалось значне зростання виручки від реалізації продукції (+4323 тис. грн.), в 2018 р. ця тенденція знайшла підкріплення – обсяги отриманої виручки зросли на 3586 тис. грн. і склали 19536 тис. грн., що було обумовлено підвищенням цін на послуги.

Обсяги чистого прибутку підприємства в 2016 р. склали 355 тис. грн., а в 2017 р. зросли на 2773 тис. грн. В 2018 р. чистий прибуток зріс ще на 527 тис. грн. і склав 3655 тис. грн. Такого зростання було досягнуто за рахунок зменшення витрат на 1 грн. виручки від реалізації.

Продуктивність праці на підприємстві мала чітку тенденцію до зростання – в 2016 р. вона склала 155 тис. грн. на 1 особу, в 2017 р. зросла на 46,9 тис. грн., а в 2018 р. зросла ще на 25,3 тис. грн. аналогічну тенденцію мав і такий показник, як фондівдача. Зростала також і рентабельність продажу. Лише в 2018 р. спостерігалось незначне її скорочення.

Бухгалтерський облік на ПрАТ «Херсонліфт» здійснюється бухгалтерією підприємства, яку очолює головний бухгалтер. Кількісний та якісний склад бухгалтерії визначається штатним розписом і затверджується окремим наказом керівника. Облік ведеться централізовано. Головний бухгалтер забезпечує організацію бухгалтерського обліку і контроль за раціональним використанням матеріальних, трудових і фінансових ресурсів.

Головний бухгалтер, здійснюючи організацію бухгалтерського обліку на основі встановлених правил його ведення, зобов'язаний забезпечити на ПрАТ «Херсонліфт»:

– складання достовірної бухгалтерської звітності на основі первинних документів і бухгалтерських записів, представлення її у встановлений термін відповідним органам;

- правильне нарахування і своєчасне перерахування платежів у державний бюджет, коштів на фінансування капітальних вкладень;
- достовірний облік витрат, виконання кошторисів витрат, реалізації продукції, виконання робіт, складання економічно обґрунтованих звітних калькуляцій;
- участь у роботі юридичних інших служб з оформлення матеріалів щодо нестач і розкрадання коштів і товарно-матеріальних цінностей і контроль за передачею в належних випадках цих матеріалів у судові і слідчі органи, а за відсутності юридичних служб - безпосереднє здійснення цих функцій;
- повний облік надходження грошових коштів, товарно-матеріальних цінностей і основних засобів, а також своєчасне відображення в бухгалтерському обліку операцій, пов'язаних з їхнім рухом;
- перевірку організації бухгалтерського обліку і звітності у структурних одиницях, своєчасний інструктаж працівників з питань бухгалтерського обліку, контролю, звітності й економічного аналізу.

Бухгалтерія ПрАТ «Херсонліфт» має лінійний тип організаційної структури, що передбачає пряме підпорядкування працівників бухгалтерської служби її керівникові – головному бухгалтерові.

На ПрАТ «Херсонліфт» використовується автоматизована форма бухгалтерського обліку. За цією форми обліку порядок заповнення облікових реєстрів та їх формат визначаються тією комп'ютерною програмою, яка використовується. Як правило, всі комп'ютерні програми формують журнали-ордери або відомості по кожному рахунку, шахову та оборотну відомості, а також всі форми звітності. На ПрАТ «Херсонліфт» використовується програмне забезпечення 1С: Бухгалтерія, версії 7.0.

Перевагою цієї форми обліку є:

- формування єдиного електронного облікового реєстру;
- бездокументний збір первинних даних за допомогою периферійних пристроїв та їх передача за допомогою засобів комунікації дистанційними

каналами до комп'ютерів як основний спосіб здійснення документування господарських операцій;

- на підставі вхідних первинних даних, одноразово зафіксованих на електронних носіях інформації, здійснюється інтегрована обробка облікових даних з необхідним рівнем деталізації й оперативності. При цьому використовується єдина інформаційна база даних, що накопичує необхідну для системи обліку інформацію;

- одноразове введення даних – обліковий запис перетворюється на облікову фразу, що призначена для перенесення даних на комп'ютерні носії та їх обробки в комп'ютеризованій системі обліку;

- один журнал хронологічного запису – багато реєстрів систематичного запису. За обліковими фазами формується єдиний електронний обліковий реєстр – Журнал господарських операцій, крім цього є змога переглядати інформацію у вигляді журналів-ордерів, відомостей тощо;

- один синтетичний рахунок з багатьма аналітичними рахунками;

- звітна інформація виводиться у визначений строк, а робоча (довідки, звіти для управлінських працівників) у будь-який момент може бути отримана за запитом – дані для цих документів одержують шляхом вибірки Журналу операцій за певними алгоритмами.

Недоліком цієї форми обліку є те, що недостатня увага приділяється інтеграції облікової системи, що базуватиметься на цій формі обліку, з системою управління та виробництва. Крім того, остаточно не розроблений алгоритм функціонування самої форми обліку. **Убрать – це плагіат!!!**

Проведення на ПрАТ «Херсонліфт» економічного аналізу входить у службові обов'язки кожного спеціаліста, керівника, службовців, яких стосується прийняття управлінських рішень.

Аналітична робота на ПрАТ «Херсонліфт» здійснюється у кілька етапів:

1. Підготовчий етап, на якому виконуються такі види робіт як

формування цілей, завдань і напрямків використання результатів аналізу; розробка плану та програми аналітичної роботи; вибір і визначення загального стану суб'єкта аналізу; розробка системи синтетичних та аналітичних показників, за допомогою яких характеризується об'єкт аналізу; розподіл роботи між виконавцями аналізу відповідно до адміністративного підпорядкування; розробка макетів і форм аналітичних таблиць, графіків, схем; ознайомлення з наказом про облікову політику; перевірка достовірності джерел інформації та вивчення матеріалів попередніх обстежень; проведення інструктажу; визначення об'єктів аналізу; обмеження кола необхідної інформації для аналізу (відповідно до обраних критеріїв корисності); підбір, перевірка та попередня обробка досліджуваної інформації; визначення рівня суттєвості відхилень основних показників; визначення рівня доступу до джерел інформації виконавців за ступенем підпорядкованості; формування банку даних щодо об'єктів дослідження завдяки моніторингу зовнішнього та внутрішнього середовища; визначення напрямків і форм використання результатів, що будуть отримані за допомогою економічного аналізу; ідентифікація критеріїв корисності аналітичної інформації стосовно користувачів.

2. Основний етап організації аналітичної роботи включає такі роботи: перевірка повноти й вірогідності звітних даних; проведення арифметичного, логічного і балансового зведення показників; визначення загальних відхилень величини показників виконання завдань від базових величин; виявлення взаємодіючих факторів і обчислення їхнього впливу на зміну величини показників; оцінка сильних і слабких сторін, можливостей і загроз щодо досліджуваних явищ і процесів; виявлення зайвих витрат і невикористаних можливостей (перспективних резервів); прогнозний аналіз сценаріїв; ретроаналіз сценаріїв; систематизація накопичених матеріалів; оцінка ефективності діяльності підприємства; дослідження технології (методики) формування оціночних показників для дотримання умови їх співставності.

3. Організаційно-процедурна побудова завершального етапу економічного аналізу включає: проведення підсумкової оцінки діяльності і узагальнення результатів аналізу; систематизацію отриманих на попередньому етапі результатів; поповнення інформаційного банку даних щодо внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства; розробку заходів, направлених на мінімізацію або ліквідацію негативно діючих показників; визначення напрямків оптимізації окремих господарських явищ, процесів, їх результатів та фінансово-господарської діяльності в цілому з урахуванням пріоритетів тактики та стратегії підприємства; призначення осіб, відповідальних за реалізацію заходів; при необхідності – підготовка відповідних організаційно-розпорядчих документів; контроль за реалізацією заходів; внесення коректив в наказ про облікову політику; підготовка аналітичної інформації для оприлюднення (згідно з вимогами чинного законодавства).

Організація аналітичної роботи на ПрАТ «Херсонліфт» включає розробку загальних планів та планів (програм) конкретних аналітичних робіт, порядок проведення аналізу, виконавців, способи виконання аналітичних робіт, матеріальне і методичне забезпечення.

Аналітична робота на ПрАТ «Херсонліфт» повинна розпочинатися з планування. Однак на підприємстві не складають загальний план аналітичної роботи на рік. Тому пропонуємо на підприємстві розробляти такий план за такою структурою: розділи господарської діяльності, об'єкти, що мають вивчатися, періодичність і терміни проведення аналізу, коло виконавців та осіб, відповідальних за певні розділи аналізу. Окрім цього пропонуємо розробити програму аналізу, яка має включати розгорнутий та деталізований перелік питань, які передбачено вивчити, послідовність проведення аналізу, комплект форм, схем, аналітичних таблиць та графіків, які потрібно опрацювати під час аналізу. Якісне складання програми забезпечить цілісність і повноту проведення аналітичного дослідження.

Виконання завдань економічного аналізу на всіх стадіях виробничо-господарської діяльності підприємства потребує повного охоплення аналітичною роботою всіх служб і дільниць. Тому необхідно розподілити обов'язки й відповідальність між структурними підрозділами та окремими спеціалістами (виконавцями), ураховуючи кількість, територіальну цілісність структурних підрозділів і систем управління, структуру виробництва, структуру й технічну оснащеність управлінського апарату, організацію планування та обліку.

На ПрАТ «Херсонліфт» провідними в організації та здійсненні аналізу виробничо-господарської та фінансової діяльності підприємства і його підрозділів є бухгалтерська служба та фінансово-економічний відділ. Ці функціональні служби під керівництвом директора з фінансів та директора з виробництва розробляють методи аналізу окремих об'єктів і показників, проводять попередній, оперативний і наступний аналіз діяльності підприємства в цілому і окремих підрозділів, здійснюють контроль за проведенням аналізу іншими відділами підприємства та економічними службами, готують висновки і розробляють заходи для прийняття управлінських рішень за результатами проведеного аналізу.

Розподіл обов'язків між функціональними службами підприємства щодо виконання аналітичних процедур наведено у табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Розподіл обов'язків щодо економічного аналізу на ПрАТ «Херсонліфт»

№ п/п	Ділянка аналітичної роботи	Виконавці
1	Складання плану аналітичної роботи, контроль за його виконанням, методичне забезпечення аналізу, організація й узагальнення результатів аналізу, розробка заходів за результатами аналізу	Директор по фінансам Директор по виробництву
2	Виконання плану прибутку і його використання, фінансовий стан, платоспроможність підприємства, взаємовідносини з бюджетом, банками	Фінансовий відділ
3	Виконання кошторису витрат на виробництво, собівартість продукції	Бухгалтерія

Продовж. табл. 1.5

№ п/п	Ділянка аналітичної роботи	Виконавці
4	Виконання плану випуску продукції, ритмічність роботи, запровадження нової техніки та технології, тривалість технологічного циклу, контроль за своєчасністю та якістю матеріально-технічного забезпечення виробництва, загальний технічний і організаційний рівень виробництва	Провідний менеджер по плануванню
5	Виконання договірних зобов'язань і планів поставок продукції за обсягом, якістю, терміном, номенклатурою, стан складських запасів і збереження готової продукції	Відділ логістики
6	Якість сировини і готової продукції, брак і втрати від браку, рекламації покупців, підвищення якості продукції, дотримання технологічної дисципліни	Відділ управління якістю
7	Оцінка рівня організації праці, виконання заходів щодо підвищення її рівня, забезпеченість підприємства персоналом за категоріями і професіями, рівень продуктивності праці, використання фонду робочого часу та фонду заробітної плати	Відділ персоналу
8	Стан експлуатації машин та устаткування, виконання графіків ремонту і модернізації устаткування, якість і собівартість ремонту, повнота використання устаткування і виробничих потужностей, раціональність споживання енергоресурсів	Технічний відділ

Отже, удосконалення організації аналітичної роботи на ПрАТ «Херсонліфт» повинно передбачати оптимальний вибір і використання великої кількості різних показників діяльності, що, в свою чергу, можна досягти тільки глибоким вивченням технології, економіки й організації виробництва, стану обліку і звітності, особливостей взаємозв'язків об'єктів економічного аналізу.

Висновки за розділом 1

Економічна сутність основних засобів обумовлена тим, що вони є основним елементом відтворювальних процесів, які забезпечують стале функціонування та розвиток будь-якого виробництва. Під основними засобами пропонуємо вважати різновид активів, який має матеріальну форму,

що зберігається протягом всього часу існування та використання, які мінімум більше одного року, частинами переносять свою вартість на результат власної діяльності. Основними критеріями визнання основних засобів можна вважати матеріальність, підконтрольність, строк корисного використання, призначення та вартісну межу. Крім цього, національні стандарти передбачають ще такі два критерії, як можливість достовірної оцінки та отримання в майбутньому економічної вигоди. Оцінювання основних засобів здійснюється за такими видами вартості: – первісна; справедлива; переоцінена; чисту вартість реалізації; вартість, яка амортизується; балансова; залишкова.

Завдання бухгалтерського обліку та аналізу включають контроль, своєчасне, правильне документальне оформлення наявності та операцій з основними засобами, відображення їх в обліку, його автоматизацію, оцінка забезпеченості основними засобами, визначення їх структури, оцінка руху, економічної ефективності використання, пошуку резервів підвищення ефективності використання. Нормативно-правове регулювання обліку та аналізу основних засобів базується на чотирьохрівневій системі: локальні акти; інструкції, накази та методичні рекомендації Міністерства фінансів України; Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти обліку; Закони та Кодекси України.

ПрАТ «Херсонліфт» працює на ринку м. Херсон з 1994 року і займається ремонтом, технічним обслуговуванням та монтажем підіймально-транспортного устаткування. Підприємство має лінійно-функціональну організаційну структуру управління. За останні три роки на підприємстві чітко прослідковується тенденція до зростання обсягу капіталу (при цьому оптимізується його структура); підвищується середньорічна вартість основних засобів, зростає чистий дохід від реалізації, чистий прибуток, продуктивність праці та фондівіддача.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться централізованою бухгалтерією, яку очолює головний бухгалтер. На ПрАТ «Херсонліфт» використовується автоматизована форма бухгалтерського обліку. Аналіз на підприємстві здійснюється кожним підрозділом за своїм напрямом.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІК ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

2.1. Документальне оформлення руху основних засобів та напрямів його удосконалення

Первинний облік є одним із найважливіших етапів бухгалтерського процесу на ПрАТ «Херсонліфт», адже саме первинні документи є письмовим підтвердженням усіх господарських операцій на підприємстві, у тому числі і з основними засобами. Від ефективності цього процесу залежить якість інформації стосовно основних засобів, яка може використовуватися для управління ними. Тобто, по суті, первинний облік як початковий етап облікового процесу операцій з основними засобами генерує оперативну, достовірну інформацію та виступає інтегративною ланкою між господарською діяльністю і системою управління. Первинна інформація про наявність, стан, рух, капітальний ремонт та інші операції з основними засобами, яка відображається в численних облікових регістрах, не лише забезпечує контроль і є юридичним доказом здійснення операцій, а й використовується для проведення економічного аналізу, прийняття управлінських рішень.

На ПрАТ «Херсонліфт» в процесі первинного обліку основних засобів керуються вимогами Наказу Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку» [84]. Особливості організації первинного обліку основних засобів ПрАТ «Херсонліфт» визначено в наказі про облікову політику (Додаток Ж). Цей наказ щодо основних засобів включає наступні елементи: строк корисного використання (експлуатації) об'єкта основних засобів; ліквідаційну вартість об'єкта основних засобів; методи нарахування амортизації основних засобів;

періодичність зарахування сум до оцінки основних засобів.

Документування господарських операцій здійснюється за допомогою різних форм в залежності від видів операцій: їх надходження на підприємство, руху та вибуття.

Придбання основних засобів здійснюється на підставі договорів купівлі-продажу. Оприбуткування основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт» здійснюється за допомогою акту прийому-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (Додаток И). Метою цього первинного документа є:

- зарахування окремих об'єктів до складу основних засобів;
- передачі об'єктів основних засобів із складу в експлуатацію;
- внутрішнього переміщення об'єктів основних засобів із одного цеху в інший;
- виключення об'єктів із складу основних засобів при передачі їх безоплатно, за плату або здачу в оренду.

Форма ОЗ-1 складається:

- на кожний об'єкт, що надходить на підприємство;
- на декілька однотипних об'єктів (інвентар, інструмент, обладнання), якщо вони надійшли на підприємство в одному звітному періоді і за однаковою вартістю.

У разі, коли один об'єкт основних засобів складається із частин, які мають різні терміни корисного використання і в бухгалтерському обліку ці частини враховуються як окремі об'єкти, то для кожного такого об'єкту складається форма ОЗ- 1. Як правило, форму ОЗ-1 складає підрозділ, який передає об'єкт. Він оформляється комісією в одному примірнику в момент надходження чи вибуття основних засобів. Після цього акт прийому-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ф. ОЗ-1) з доданою технічною документацією передається в бухгалтерію, підписується керівником та головним бухгалтером.

Акт прийому-передачі основних засобів при безоплатній передачі

основних засобів іншому підприємству складається в двох екземплярах (обом сторонам). При продажу акт складається в трьох примірниках: перші два — залишаються у покупцеві.

Крім цього для оприбуткування основних засобів використовується «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів». Дана форма застосовується на підприємстві для оформлення приймання-здачі основних засобів із ремонту, реконструкції та модернізації. Цей акт підписується відповідальним працівником відділу та представником організації (відділу), що проводила ремонт чи модернізацію основних засобів, та передається в бухгалтерію. В подальшому акт підписується головним бухгалтером та затверджується керівником підприємства, організації чи особами, на те уповноваженими. В технічну документацію об'єкта основних засобів вносяться необхідні зміни в характеристику об'єкта, що пов'язані з ремонтом, реконструкцією чи модернізацією.

Досить часто виникає ситуація, коли ремонт, реконструкцію або модернізацію виконує стороннє підприємство. В такому випадку акт складають у двох примірниках. Другий примірник передають підприємству, що виконує ремонт, реконструкцію, модернізацію.

В бухгалтерії ПрАТ «Херсонліфт» бухгалтером, який веде облік необоротних активів, на кожен об'єкт основних засобів відкривається інвентарна картка обліку основних засобів (ОЗ-6) на підставі акту прийому-передачі продавця. В інвентарній картці записуються тільки основні якісні та кількісні характеристики основного засобу (назва підприємства, місце знаходження, рахунок, субрахунок, код аналітичного обліку, первісна вартість, норма амортизаційних відрахувань, рік випуску, сума зносу, дата введення в експлуатацію, номер техпаспорту тощо). Всі зміни, що відбуваються з основними засобами, обов'язково реєструються в інвентарній картці.

В бухгалтерії інвентарні картки розміщуються за групами основних

засобів з виділенням окремої групи об'єктів, що тимчасово не експлуатуються (капітальний ремонт, реконструкція, консервація і т. д.).

Для аналітичного обліку та забезпечення спостереження за використанням у місцях експлуатації основних засобів кожному об'єкту присвоюється інвентарний номер. Якщо частина (компонент) основних засобів визнана підприємством окремим об'єктом основних засобів, то їй також присвоюється інвентарний номер.

Інвентарний номер закріплюється за об'єктом основних засобів на весь час його знаходження на даному підприємстві. Інвентарні номери об'єктів основних засобів, що вибули, не присвоюються іншим об'єктам основних засобів, які надійшли на підприємство, протягом періоду, який забезпечує виключення ідентифікування нових об'єктів з тими, що вибули (наприклад, протягом строків зберігання документів). Орендовані об'єкти основних засобів можуть залишатися з інвентарним номером орендодавця (якщо таких інвентарних номерів орендарем не присвоєно об'єктам основних засобів). Опис інвентарних карток наведено в Додатку К.

Для пооб'єктного обліку основних засобів за місцями їх знаходження матеріально відповідальна особа веде інвентарний список основних засобів. Дані цього інвентарного списку повинні відповідати даним інвентарних карток, які ведуться в бухгалтерії. Інвентарний список основних засобів представлено в Додатку Л.

Ліквідація основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт» оформляється актом на списання основних засобів (форма ОЗ-3). Ця форма застосовується при оформленні вибуття основних засобів, при повному чи частковому їх списанні. Акт складається в двох примірниках (один — в бухгалтерії, інший — матеріально-відповідальній особі). В акті вказуються затрати на списання, а також вартість матеріальних цінностей, отриманих внаслідок ліквідації. Акт представлено у Додатку М.

Також на підприємстві заповнюється акт списання автотранспортних засобів. У такому акті наводять дані, що характеризують автомобіль як

об'єкт основних засобів, а саме:

- рік виготовлення;
- дата надходження на підприємство;
- початок експлуатації;
- первісна (переоцінена) вартість об'єкта;
- сума нарахованого зносу;
- передбачений і фактичний строк корисного використання;
- проведені ремонти;
- причини вибуття
- тощо.

Якщо внаслідок ліквідації автомобіля оприбутковано матеріальні цінності, то для підтвердження цього факту у розділі «Підлягають оприбуткуванню такі деталі та вузли» типової форми № ОЗ-4 зазначають найменування, кількість, ціну та суму цінностей.

Акт на списання автотранспортних засобів складають у двох примірниках та затверджує керівник підприємства або уповноважена особа. Перший примірник передають до бухгалтерії, другий — залишають у матеріально відповідальній особі.

У складському обліку проводяться відповідні записи щодо списання автомобіля в:

- інвентарній картці обліку основних засобів (типова форма № ОЗ-6);
- описі інвентарних карток по обліку основних засобів (типова форма – № ОЗ-7);
- картці обліку руху основних засобів (типова форма № ОЗ-8);
- інвентарному списку основних засобів (типова форма № ОЗ-9).

Слід зазначити, що до первинної документації, яка використовується для обліку основних засобів, пред'являються такі вимоги: бути простими, зрозумілими, зручними для подальшого опрацювання і водночас з усією повнотою характеризувати відповідну операцію, задовольняючи при цьому вимоги не тільки бухгалтерського, а й оперативного і статистичного обліку.

Водночас на ПрАТ «Херсонліфт» показники типових форм не враховують вимоги сьогодення, зокрема нормативно-правові зміни у системі обліку щодо основних засобів. Це потребує доопрацювання належного документування операцій щодо основних засобів. Тому достатньо об'єктивно існуючі типові форми, що застосовуються на підприємстві, мають суттєві недоліки.

Основний недолік типової документації з обліку основних засобів, яка використовується на ПрАТ «Херсонліфт» та в Україні, – це старіння їх змісту та реквізитів, що суперечить спробам наблизити національні стандарти до міжнародних. Ця сфера якщо зазнає, то лише несуттєвої реформації, залишаючи незмінною сутність проблеми. У зв'язку з цим пропонуємо до основних форм з первинного обліку основних засобів внести певні зміни, які нададуть їм більшої практичності використання у сучасних умовах (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

**Рекомендації щодо модифікації типових форм обліку основних засобів,
які використовуються в ПрАТ «Херсонліфт»**

Назва типової форми	Реквізити, які не використовуються	Рекомендовані реквізити
ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»	не актуальна дата затвердження документа («на 19 р.»); «код рахунка та об'єкта аналітичного обліку (для віднесення амортизаційних відрахувань)»; «код норми амортизаційних відрахувань»; «поправочний коефіцієнт»; «норма амортизаційних відрахувань на капітальний ремонт»	графа «Клас основних засобів»; графа «Термін корисного використання»; графа «Ліквідаційна вартість»; графа «Метод нарахування амортизації»
ОЗ-2 «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів»	немає зайвих реквізитів	графа «Клас основних засобів»; графа «Встановлений термін експлуатації (Так/Ні)»;
ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів»	застаріла дата затвердження документа «на 19 рік»; код норми амортизаційних відрахувань; норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення та на капітальний ремонт	графа «Група основних засобів»

Продовж. табл. 2.1

Назва типової форми	Реквізити, які не використовуються	Рекомендовані реквізити
ОЗ-4 «Акт на списання автотранспортних засобів»	застаріла дата затвердження документу «на 19 рік»; «код рахунка та об'єкта аналітичного обліку (для віднесення амортизаційних відрахувань)»; «код норми амортизаційних відрахувань»; «норма відрахувань на капітальний ремонт»	Рекомендовані реквізити відсутні
ОЗ-5 «Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини»	застаріла дата затвердження документу «на 19 рік»	графа «Вартість об'єкта»
ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів»	графа 18 «Первісна вартість всіх об'єктів»; «код норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення»; «код норми амортизаційних відрахувань на капітальний ремонт»; «норма амортизаційних відрахувань на капітальний ремонт»; «поправочний коефіцієнт»	«ліквідаційна вартість»; «строк корисного використання»; «вартість, що амортизується»; «переоцінена вартість»
ОЗ-8 «Картка обліку руху основних засобів»	інформація про індексацію основних засобів; виключити графу «Найменування класифікаційної групи основних засобів»; графа «Амортизація капітального ремонту основних засобів».	графа «Код класу основних засобів»
ОЗ-9 «Інвентарний список основних засобів»	виключити графу «Найменування класифікаційної групи основних засобів»	графа «Код класу основних засобів»

Ці пропозиції дозволять отримати необхідну інформацію з первинних документів, які вже існують, а не розробляти нові форми. Так як на ПрАТ «Херсонліфт» використовується автоматизована форма організації облікового процесу, то це досить легко зробити. Адже комп'ютерні програми дозволяють змінити структуру вже існуючого документу, тобто вилучити непотрібні графи та додати нові.

Окрім цього, слід відзначити ще одну проблему щодо обліку основних засобів, які передаються в оренду іншим особам. Одночасно вони є основними засобами та інвестиційною нерухомістю, тому їх облік має регламентуватися однаковими узагальненими методичними рекомендаціями.

2.2. Синтетичний та аналітичний облік основних засобів та їх відображення у фінансовій звітності, напрями удосконалення

Після того, як операції з основними засобами на ПрАТ «Херсонліфт» зафіксовано в первинних документах, відбувається наступний етап їх обліку. Для цього використовуються відповідні бухгалтерські рахунки, які об'єднуються в синтетичні та аналітичні.

Облік основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт» ведуть на рахунку 10 «Основні засоби». Рахунок 10 «Основні засоби» призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансової оренди об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів, а також об'єктів інвестиційної нерухомості.

За дебетом рахунку 10 «Основні засоби» відображається надходження (придбаних, створених, безоплатно отриманих) основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю, сума витрат, яка пов'язана з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта; сума дооцінки вартості об'єкта основних засобів, за кредитом - вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об'єкта основних засобів, сума уцінки основних засобів. За дебетом рахунку 10 «Основні засоби» також відображається сума створеного забезпечення, зокрема на передбачену законодавством рекультивацію порушених земель.

Рахунок 10 «Основні засоби» має такі субрахунки:

- 100 «Інвестиційна нерухомість»;
- 101 «Земельні ділянки»;

- 102 «Капітальні витрати на поліпшення земель»;
- 103 «Будинки та споруди»;
- 104 «Машини та обладнання»;
- 105 «Транспортні засоби»;
- 106 «Інструменти, прилади та інвентар»;
- 107 «Тварини»;
- 108 «Багаторічні насадження»;
- 109 «Інші основні засоби».

На ПрАТ «Херсонліфт» використовуються лише частина з цих субрахунків. Зокрема на субрахунку 103 «Будинки та споруди» ведеться облік наявності та руху будинків, споруд, їх структурних компонентів та передавальних пристроїв, а також житлових будівель. На субрахунку 101 «Земельні ділянки» ведеться облік земельних ділянок, які закріплені за підприємством.

На субрахунках 104 «Машини та обладнання», 105 «Транспортні засоби», 106 «Інструменти, прилади та інвентар» ведеться облік відповідно машин та обладнання, транспортних засобів, інструментів, приладів та інвентарю. На субрахунку 109 «Інші основні засоби» ведеться облік основних засобів, які не включені до інших субрахунків рахунку 10 «Основні засоби».

Аналітичний облік основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт» ведеться щодо кожного об'єкту таких засобів окремо.

Окрім цього, облік придбання основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт» ведеться на рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Рахунок 15 «Капітальні інвестиції» використовується для обліку витрат на придбання чи створення основних засобів та обліку основних засобів, придбаних і не введених в експлуатацію. В цілому він має такі субрахунки:

- 151 «Капітальне будівництво»;

- 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»;
- 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»;
- 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів».

За дебетом рахунку 15 «Капітальні інвестиції» відображається збільшення витрат на придбання або створення матеріальних та нематеріальних необоротних активів, за кредитом - їх зменшення (введення в дію, прийняття в експлуатацію придбаних або створених нематеріальних активів тощо).

На ПрАТ «Херсонліфт» використовуються не всі наведені субрахунки. Безпосередньо на субрахунку 151 «Капітальне будівництво» на ПрАТ «Херсонліфт» відображаються витрати на будівництво основних засобів підрядним способом для потреб підприємства, а також облік устаткування, яке підлягає монтажу в процесі будівництва. На субрахунку 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів» обліковуються витрати на придбання основних засобів.

Аналітичний облік капітальних інвестицій на ПрАТ «Херсонліфт» ведеться за видами основних засобів, а також за окремими об'єктами (інвентарними об'єктами) капітальних вкладень.

В табл. 2.2 представлено кореспонденція рахунків ПрАТ «Херсонліфт» з обліку надходження, вибуття основних засобів, а також на їх поліпшення та ремонт.

Таблиця 2.2

Кореспонденція рахунків з обліку надходження, вибуття основних засобів, а також витрат на поліпшення та ремонт

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	Отримано від постачальника основні засоби	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
2	Отримано безоплатно основні засоби	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»	424 «Безоплатно одержані необоротні»

			активи»
3	Віднесено на збільшення первісної вартості витрати на реєстрацію	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів	377 «Розрахунки з іншими дебіторами»
4	Включено в первісну вартість витрати на монтаж і налагодження	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
5	Введено в експлуатацію основні засоби	10 «Основні засоби» за видами	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів
6	Отримано устаткування як внесок до статутного капіталу	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів	46 «Неоплачений капітал»
7	Переведено основні засоби до складу необоротних активів, утримуваних для продажу	286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу»	10 «Основні засоби» за видами
8	Списано суму нарахованого зносу за об'єктом	131 «Знос основних засобів»	10 «Основні засоби» за видами
9	Списано залишкову вартість об'єкта основних засобів, що ліквідується	976 «Списання необоротних активів»	10 «Основні засоби» за видами
10	Підписано акт виконаних робіт з підрядною організацією, що здійснювала поліпшення основних засобів	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
11	Відображено збільшення первісної вартості устаткування на суму витрат з його поліпшення	10 «Основні засоби» за видами	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»

В табл. 2.3 представлено алгоритм відображення інформації про основні засоби підприємства у Балансі (звіті про фінансовий стан).

Таблиця 2.3

**Алгоритм заповнення Балансу (звіту про фінансовий стан)
на ПрАТ «Херсонліфт»**

Назва рядка	Код рядка	Пояснення щодо заповнення
Основні засоби	1010	У статті 1010 наводиться вартість власних та отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби». У цій статті також наводиться вартість інших необоротних матеріальних активів. У статті 1010 наводиться залишкова вартість, яка визначається як різниця між первісною (переоціненою) вартістю основних засобів і сумою їх зносу на дату балансу: ст. 1011 – ст. 1012 У статті «Основні засоби» також наводиться вартість основних засобів, отриманих у довірче управління або на праві господарського відання чи праві оперативного управління
первісна вартість	1011	У статті 1011 наводиться первісна (переоцінена) вартість, яка визначається з урахуванням п. 7–14 П(С)БО 7 «Основні засоби»: сальдо Дт 10 «Основні засоби»
знос	1012	У статті 1012 наводиться сума зносу основних засобів. Амортизація основних засобів визначається з урахуванням п. 22–29 П(С)БО 7 «Основні засоби»: сальдо Кт 131 «Знос основних засобів» та 132 «Знос інших необоротних матеріальних активів» Сума в цьому рядку наводиться у дужках.

Окрім того, інформація про основні засоби подається в примітках до фінансової звітності.

У Примітках до річної фінансової звітності наводиться інформація, яка підлягає розкриттю, але не може бути достатньою мірою розкрита в інших формах фінансової звітності.

Зокрема у розділі II міститься інформація за кожною групою основних засобів, які числяться на балансі підприємства, а також інформація про інші необоротні активи та інвестиційну нерухомість. Тобто в цьому розділі розкривається інформація, наведена в рядках 1010–1017 форми № 1 Баланс (Звіт про фінансовий стан).

Відображення інформації про основні засоби ПрАТ «Херсонліфт» в Примітках до річної фінансової звітності представлено в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

**Відображення інформації про основні засоби ПрАТ «Херсонліфт» в
Примітках до річної фінансової звітності**

Показники	Будинки, споруди та передавальні пристрої	Машини та обладнання	Транспортні засоби	Інструменти, прилади, інвентар	Інші основні засоби
Залишок на початок року	Сальдо Дт 103 «Будинки та споруди»	Сальдо Дт 104 «Машини та обладнання»	Сальдо Дт 105 «Транспортні засоби»	Сальдо Дт 106 «Інструменти, прилади, інвентар»	Сальдо Дт 109 «Інші основні засоби»»
Знос	Аналітичні дані сальдо Кт 131 «Знос основних засобів»				
Надійшло за рік	Обороти Дт 10 «Основні засоби» (відповідний субрахунок)				
Вибуло за рік	Обороти Кт 10 «Основні засоби» (відповідний субрахунок)				
Нараховано амортизацію за рік	Оборот Кт 131 «Знос основних засобів»				
Залишок на початок року	Сальдо Дт 103 «Будинки та споруди»	Сальдо Дт 104 «Машини та обладнання»	Сальдо Дт 105 «Транспортні засоби»	Сальдо Дт 106 «Інструменти, прилади, інвентар»	Сальдо Дт 109 «Інші основні засоби»»

Саме ці дані, в першу чергу, використовуються в управлінні для прийняття рішень щодо основних засобів.

2.3. Порядок нарахування та облік амортизації основних засобів і напрями удосконалення

Стан та використання основних засобів ПрАТ «Херсонліфт» є важливими для забезпечення конкурентоспроможності підприємства, а їх склад та структура зумовлюють можливості підприємства стосовно організації виробничого процесу. У процесі використання об'єктів основних

засобів на ПрАТ «Херсонліфт» економічні вигоди, втілені в них, споживаються підприємством, внаслідок чого зменшується залишкова вартість основних засобів, що відображається шляхом нарахування амортизації. Особливу роль в механізмі обліку основних засобів на підприємстві відіграє амортизація.

Оприбуткування основних засобів на баланс не є кінцевою метою підприємства. Основні засоби придбавають для того, щоб їх експлуатувати. А експлуатація будь-якого необоротного активу (і насамперед основних засобів) обов'язково супроводжується нарахуванням амортизації.

За своєю сутністю амортизація є надзвичайно складним явищем, що поєднує ознаки процесу руху вартості, витрат виробництва, джерела коштів, важелі управління відтворенням, відшкодування зношених і нагромадження нових засобів праці.

Підприємство може нараховувати амортизацію основних засобів із застосуванням одного з п'яти методів (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Методи нарахування амортизації, які можуть застосовуватися підприємством

Метод	Суть методу	Примітки
Прямолінійний метод	Розмір амортизації залежить тільки від строку використання об'єкта основних засобів	Переваги: вартість об'єкта основних засобів списується рівними частинами протягом усього строку його експлуатації. Недоліки: не враховується моральний знос об'єктів основних засобів і фактор підвищення витрат на ремонти протягом його експлуатації (особливо в останні роки використання об'єкта основних засобів)
Метод зменшення залишкової вартості	Річна сума амортизації визначається виходячи із залишкової вартості об'єкта основних засобів на початок звітного року або з первісної вартості (за введеними протягом року об'єктами основних засобів) і	Переваги: протягом перших років експлуатації об'єкта основних засобів накопичується значна сума коштів, необхідних для його відновлення. Недоліки: передбачає обов'язкову наявність ліквідаційної вартості

	річної норми амортизації	
Метод прискореного зменшення залишкової вартості	Є різновидом методу зменшення залишкової вартості	Ліквідаційна вартість не враховується при визначенні амортизації, за винятком останнього року, коли суму амортизації визначають як різницю між залишковою і ліквідаційною вартостями активу. Переваги: протягом перших років експлуатації об'єкта основних засобів накопичується значна сума коштів, необхідних для його відновлення

Продовж. **табл. 2.5**

Метод	Суть методу	Примітки
Кумулятивний метод	Річна сума амортизації визначається як добуток вартості, що амортизується, і кумулятивного коефіцієнта	Переваги: 1. У перші роки, коли інтенсивність використання об'єкта основних засобів максимальна, амортизується більша частина його вартості. 2. Забезпечується можливість збільшення суми витрат на ремонт, що припадають на останні роки використання основних засобів, без відповідного збільшення витрат виробництва (собівартості продукції) за рахунок того, що сума амортизації, яка нараховується, в ці роки зменшується
Виробничий метод	Застосовується для нарахування амортизації об'єктів основних засобів, технічний стан яких залежить від кількості виробленої продукції	Переваги: дозволяє враховувати інтенсивність використання об'єктів основних засобів. Його зручно застосовувати при визначенні амортизації автотранспорту залежно від його пробігу, верстатів та іншого виробничого устаткування залежно від обсягів виробництва. Недоліки: виникають складнощі при визначенні очікуваних загальних обсягів виробництва продукції (робіт, послуг) за окремими об'єктами основних засобів.

На ПрАТ «Херсонліфт», згідно з Наказом про облікову політику (Додаток Ж) використовується прямолінійний метод по всіх групах основних засобів, за винятком земельних ділянок та незавершених капітальних інвестицій, на які амортизація не нараховується. Незавершені капітальні інвестиції відображаються в звітності за первісною вартістю.

Первинний облік для амортизованої вартості ведеться у відомості нарахування амортизації. Відзначимо, що нормативно закріплені відомості

розрахунку амортизації за формами № ОЗ-14 і № ОЗ-16 на сьогоднішній день застаріли. У зв'язку з цим ПрАТ «Херсонліфт» самостійно розробило одну універсальну форму, яка представлена в Додатку Н.

В цій формі заповнюються наступні реквізити:

- інвентарний номер;
- назва основного засобу;
- № цеху;
- група основних засобів;
- код амортизації;
- рахунок обліку основних засобів;
- матеріально-відповідальна особа;
- дата вводу к експлуатацію;
- кількість об'єктів обліку;
- сума амортизації за період.

Дані пооб'єктного обліку основних засобів за місцем їх перебування (експлуатації) тотожні записам у відповідних інвентарних картках обліку основних засобів, що ведуться в бухгалтерії.

Для узагальнення інформації про нараховану амортизацію та індексацію зносу (накопиченої амортизації) основних засобів, що підлягають амортизації, використовується субрахунок 131 «Знос основних засобів».

За кредитом субрахунку 131 «Знос основних засобів» відображається нарахування амортизації та індексації зносу (накопиченої амортизації) необоротних активів, за дебетом - зменшення суми зносу (накопиченої амортизації).

Аналітичний облік зносу (накопиченої амортизації) ведеться відповідно за видами основних засобів.

Типова кореспонденція з обліку амортизації основних засобів представлена в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

**Кореспонденція рахунків з обліку амортизації основних засобів
на ПрАТ «Херсонліфт»**

Зміст господарських операцій	Дебет	Кредит
Нарахована амортизація основних засобів, пов'язаних з капітальним будівництвом	151 «Капітальне будівництво»	131 «Знос основних засобів»
Нарахована амортизація основних засобів, пов'язаних з придбанням або виготовленням основних засобів	152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»	131 «Знос основних засобів»
Нарахована амортизація основних засобів, безпосередньо пов'язаних з виробництвом	23 «Виробництво»	131 «Знос основних засобів»
Нарахована амортизація основних засобів загальновиробничого призначення	91 «Загально-виробничі витрати»	131 «Знос основних засобів»
Нарахована амортизація основних засобів адміністративного призначення	92 «Адміністративні витрати»	131 «Знос основних засобів»
Нарахована амортизація основних засобів, пов'язаних зі збутом продукції (робіт, послуг)	93 «Витрати на збут»	131 «Знос основних засобів»

У бухгалтерському обліку на ПрАТ «Херсонліфт» амортизацію нараховують за всіма об'єктами основних засобів, незалежно від того, в яких цілях вони використовуються — для господарської (виробничої) діяльності підприємства або в невиробничих цілях, а також незалежно від того, як сформувалася вартість, що амортизується, — шляхом придбання основних засобів, їх безоплатного отримання або переоцінки. Нараховують амортизацію на підприємстві щомісячно протягом строку корисного використання.

Починають нараховувати амортизацію з місяця, наступного за місяцем, у якому об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання, а якщо застосовується виробничий метод, то з дати, наступної за датою, на яку об'єкт основних засобів став придатним для корисного використання.

При нарахуванні амортизації понижуючий коефіцієнт не застосовується; амортизація основних засобів групи «Малоцінні необоротні матеріальні активи» нараховується в першому місяці використання об'єктів у розмірі 100% їх вартості.

Формула нарахування суми амортизації має наступний вигляд (2.1):

$$\text{Арік} = \text{АмВ} : \text{Т}, \quad (2.1)$$

Де Арік – річна сума амортизації;

АмВ – вартість, яка амортизується;

Т – строк корисного використання об'єкта.

$$\text{АмВ} = \text{ПВ} - \text{ЛВ}, \quad (2.2)$$

Де ПВ – первісна вартість;

ЛВ – ліквідаційна вартість.

Важливим напрямом удосконалення є заміна первинного документу, яким нараховується амортизація. Вважаємо, що слід виокремити форму, в якій буде враховано термін дії об'єкта основних засобів. Тому ми пропонуємо ввести нову форму «Розрахунок амортизацій для основних засобів з неостаточно встановленим терміном експлуатації». Ця форма дозволить узагальнювати інформацію щодо основних засобів, які мають невизначений строк використання, і при цьому здійснювати розрахунок суми амортизації для потреб обліку, а також подальшого відображення у відповідних облікових регістрах. Крім цього, застосування такої форми дасть можливість здійснювати контроль термінів, коли об'єкт основних засобів має бути виведений з експлуатації, зокрема у випадку закінчення придатності цього об'єкту. Заповнення форми пропонуємо включити до компетенції бухгалтера, за яким на ПрАТ «Херсонліфт» закріплено ведення обліку основних засобів. Складання цієї форми можна здійснювати в одному примірнику, який доцільно залишати у бухгалтерії; а саму інформацію про амортизацію необхідно передавати головному бухгалтеру, який використовує її для складання звітності.

Висновки за розділом 2

Таким чином, первинний облік основних засобів відіграє на ПрАТ «Херсонліфт» важливу роль - генерує оперативну та достовірну інформацію для управління. На ПрАТ «Херсонліфт» керуються вимогами Наказу Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку». Особливості обліку відзначено в Наказі про облікову політику. Оприбуткування основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт» здійснюється найчастіше за допомогою акту прийому-передачі, ліквідація - актом списання. Окрім цього використовується Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів, інвентарна картка обліку основних засобів, опис інвентарних карток, інвентарний список основних засобів. Основними недоліками первинного обліку є застарілість реквізитів різних форм, що знижує інформативність для управління. Тому рекомендуємо додати низку додаткових реквізитів для підвищення інформативності.

Облік основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт» ведуть на рахунку 10 «Основні засоби» та 15 «Капітальні інвестиції». Аналітичний облік основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт» ведеться щодо кожного об'єкту таких засобів окремо. Окрім того, рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи» використовується для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух інших необоротних матеріальних активів, які не відображені у складі об'єктів обліку на рахунку 10 «Основні засоби».

Після введення первинної інформації здійснюється розрахунок і формування облікових реєстрів. Далі за певним алгоритмом вона переноситься у фінансову звітність, зокрема у Баланс (Звіт про фінансовий стан) та у Примітки до фінансової звітності.

Важливу роль на підприємстві відіграє амортизація. Для її нарахування використовується прямолінійний метод. Первинний облік амортизації за допомогою відомості розрахунку амортизації. Пропонуємо до її структури

додати термін дії об'єкта основних засобів, а також ввести нову форму «Розрахунок амортизацій для основних засобів з неостаточно встановленим терміном експлуатації». Синтетичний облік амортизаційних відрахувань ведеться на рахунку 13 «Знос необоротних активів». Аналітичний облік зносу (накопиченої амортизації) необоротних активів ведеться відповідно за видами основних засобів, інших матеріальних необоротних активів та нематеріальних активів.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Аналіз стану та руху основних засобів підприємства

Перелік основних показників, що характеризують стан та рух основних засобів підприємства, представлена у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Показники, що характеризують стан використання основних засобів [32, с. 46]

Показник	Характеристика
Коефіцієнт зносу	показує, яка частина вартості основних засобів перенесена на готову продукцію (списана на витрати діяльності в попередніх періодах). Розраховується як відношення зносу основних засобів підприємства (суми амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання) на певну дату до первісної (переоціненої) їх вартості на ту ж дату.
Коефіцієнт придатності	показник, зворотний до коефіцієнта зносу. Він показує, яка частина основних засобів придатна для експлуатації в процесі здійснення господарської діяльності (не перенесена на готову продукцію), і обчислюється як відношення залишкової вартості основних засобів підприємства на певну дату до їх первісної (переоціненої) на ту ж дату
Коефіцієнт оновлення основних засобів	характеризує інтенсивність введення в дію нових основних засобів. Він показує частку введених основних засобів за визначений період у загальній вартості основних засобів на кінець звітного періоду
Екстенсивне оновлення	характеризує темпи збільшення обсягу експлуатованих основних засобів
Інтенсивне оновлення	передбачає заміну діючих основних засобів новими, більш ефективними.
Коефіцієнт вибуття основних засобів	характеризує рівень інтенсивності їх вибуття зі сфери виробництва.
Коефіцієнт приросту основних засобів	характеризує рівень приросту основних засобів або окремих його груп за певний період

При сучасному високому технічному рівні промислового виробництва величина і прогресивність основних засобів, їх технічний стан значною мірою визначають потенційні можливості промислового виробництва, його потужність. Тому існує необхідність проведення аналізу основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт».

Серед методів економічного аналізу основних засобів найбільш широкого використовується на ПрАТ «Херсонліфт» горизонтальний та вертикальний аналіз. На рис. 3.1 відображено загальну динаміку середньорічної вартості основних засобів.

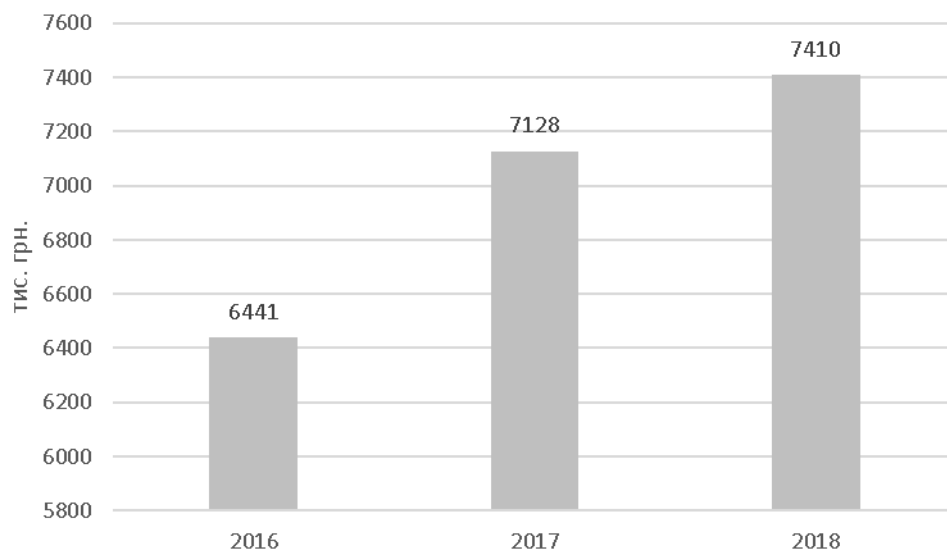

Рис. 3.1. Тенденції зміни середньорічної вартості основних засобів ПрАТ «Херсонліфт» за 2016-2018 рр.

З рис. 3.1 можна зробити висновок про те, що середньорічна вартість основних засобів ПрАТ «Херсонліфт» за останні три роки активно зростає. Якщо в 2016 р. вона складала 6441 тис. грн., то в 2017 р. вона зросла майже на 10,7% і склала 7128 тис. грн. В 2018 р. ситуація ще більше покращилася і вартість основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт» зросла на 3,96% порівняно з 2017 р. і склала 7410 тис. грн.

За допомогою горизонтального аналізу визначається динаміка основних засобів (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Динаміка основних засобів та їх частки в активах ПрАТ «Херсонліфт»
за 2016-2018 рр. станом на кінець року**

Показник	Роки			Відхилення 2017 року від 2016 року		Відхилення 2018 року від 2017 року	
	2016	2017	2018	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%
Основні засоби	7418	6838	7982	-580	-7,82	1144	16,73
Необоротні активи	8562	8127	8881	-435	-5,08	754	9,28
Активи	10504	10663	11347	159	1,51	684	6,41
Частка основних засобів в необоротних активах, %	86,64	84,14	89,88	-2,5	-	5,74	-
Частка основних засобів в активах, %	70,62	64,13	70,34	-6,49	-	6,21	-

З даних табл. 3.2 видно, що вартість активів станом на кінець в 2016 р. склала 10504 тис. грн. В 2017 р. вона зросла до 10663 тис. грн. При цьому вартість основних засобів скоротилася з 7418 тис. грн. до 6838 тис. грн. при цьому частка вартості основних засобів в активах скоротилася на 6,49%. Скорочувалася і вартість необоротних активів. Відповідно знижувалася і частка основних засобів в необоротних активах – на 2,5%.

В 2018 р. вартість активів зросла на 6,41% порівняно з 2017 р., необоротних активів – на 9,28%, а вартість основних засобів – на 16,73% за цей період. Це привело до того, що частка основних засобів у вартості активів зросла на 6,21%, а у вартості необоротних активів – на 9,28%.

Слід також відмітити, що така висока частка основних засобів у вартості активів свідчить про їх немобільну структуру, не сприяє прискоренню оборотності коштів підприємства. Тобто ПрАТ «Херсонліфт» має «важку» структуру активів, а значить відбуваються значні постійні перевитрати, а саме підприємство має високу чутливість прибутку до зміни доходу від реалізації продукції.

До основних засобів підприємства належать рухомі та нерухомі основні фонди, у тому числі будівлі та споруди, машини та обладнання,

прилади, меблі, транспортні засоби, устаткування, обчислювальна техніка тощо. Тому далі необхідно більш детально зупинитися на динаміці складових основних засобів ПрАТ «Херсонліфт» (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

**Динаміка основних засобів ПрАТ «Херсонліфт»
за 2016-2018 рр. станом на кінець року**

Вид основних засобів	Роки			Відхилення 2017 року від 2016 року		Відхилення 2018 року від 2017 року	
	2016	2017	2018	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%
Будинки, споруди та передавальні пристрої	2320	2306	2441	-14	-0,6	135	5,85
Машини та обладнання	2786	2742	2990	-44	-1,58	248	9,04
Транспортні засоби	1012	948	1260	-64	-6,32	312	32,91
Інструменти, прилади та інвентар	623	603	712	-20	-3,21	109	18,08
Інші основні засоби	677	239	579	-438	-64,7	340	142,26
Всього основних засобів	7418	6838	7982	-580	-7,82	1144	16,73

З даних табл. 3.3 можна зробити висновок про те, що в 2017 р. вартість основних засобів скоротилася на 580 тис. грн. порівняно з 2016 р. Такого скорочення було досягнуто за рахунок зменшення вартості усіх видів основних засобів. Особливо скоротилася вартість інших основних засобів – на 438 тис. грн. В 2018 р. порівняно з 2017 р. вартість основних засобів зросла на 1144 тис. грн., тобто на 16,73%. Такого зростання було досягнуто за рахунок зростання вартості транспортних засобів на 312 тис. грн., машин та обладнання на 248 тис. грн., будинків та споруд на 135 тис. грн., інструментів, приладів та інвентаря на 109 тис. грн., інших основних засобів на 340 тис. грн.

Далі слід зупинитися більш детально на структурі основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт» (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

**Структура основних засобів ПрАТ «Херсонліфт»
за 2016-2018 рр., %**

Вид основних засобів	Роки			Відхилення, %	
	2016	2017	2018	2017 рік від 2016 року	2018 рік від 2017 року
Будинки, споруди та передавальні пристрої	31,28	33,72	30,58	2,44	-3,14
Машини та обладнання	37,56	40,1	37,46	2,54	-2,64
Транспортні засоби	13,64	13,86	15,79	0,22	1,93
Інструменти, прилади та інвентар	8,4	8,82	8,92	0,42	0,1
Інші основні засоби	9,12	3,5	7,25	-5,63	3,75
Всього основних засобів	100	100	100	-0,01	0

З даних табл. 3.4 зроблено висновок про те, що в 2016 р. в структурі основних засобів підприємства переважали машини та обладнання – на них припадало 37,56% усіх основних засобів. В 2017 їх частка зросла до 40,1%, а далі скоротилася на 2,64 %. На кінець 2018 р. їх питома вага складала 37,46%. Така ситуація обумовлена зменшенням вартості та частки в структурі інших видів основних засобів.

В 2016 р. в структурі основних засобів 31,28% займали будинки та споруди, 13,64% транспортні засоби. В 2018 р. порівняно з 2017 р. частка будинків та споруд скоротилася на 3,14 %, а транспортних засобів – зросла на 1,93%. В структурі основних засобів на кінець 2018 р. інструменти, прилади та інвентар займав 8,92%, а інші основні засоби – 7,25%. В динаміці частка перших коливалася в межах 1%, а других – значно більше - спочатку вона скоротилася на 5,63%, а далі зросла на 3,75%.

Далі розглянемо показники функціонального стану основних засобів на підприємстві. На рис. 3.2 представлено склад первісної вартості основних засобів.

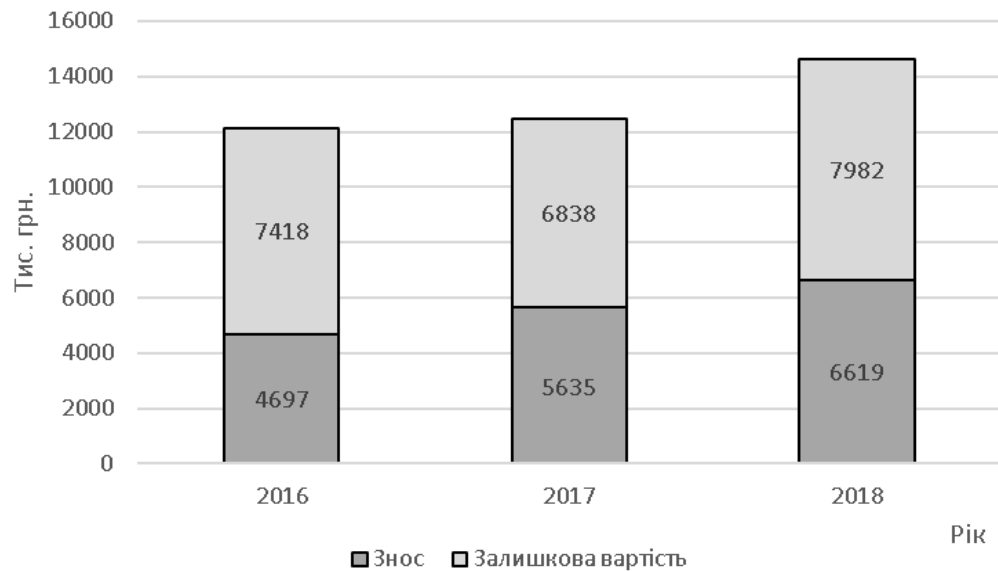

Рис. 3.2. Склад первісної вартості основних засобів ПрАТ «Херсонліфт» за 2016-2018 рр.

З рис. 3.2 можна зробити висновок про надзвичайно високий рівень зносу основних засобів, сума якого майже сягає залишкової вартості основних засобів. Для підтвердження цього доцільно розрахувати коефіцієнт зносу основних засобів підприємства (3.1):

$$K_z = \frac{З}{Пв}, \quad (3.1)$$

де K_z – коефіцієнт зносу:

$З$ – сума зносу, тис. грн.;

$Пв$ – початкова вартість основних засобів, тис. грн.

Результати розрахунків представлено в табл. 3.5.

Таким чином, рівень зносу основних засобів ПрАТ «Херсонліфт» зростає. В 2016 р. він склав 0,39, а в 2017 р. зріс до 0,45 і залишився на такому ж рівні в 2018 р., тобто на 0,06 вище порівняно з 2016 р. Відповідно скорочується і придатність основних засобів.

Таблиця 3.5

Динаміка коефіцієнту зносу ПрАТ «Херсонліфт» за 2016-2018 рр.

Вид основних засобів	Роки			Відхилення 2017 року від 2016 року		Відхилення 2018 року від 2017 року	
	2016	2017	2018	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%
Первісна вартість	12115	12473	14601	358	2,96	2128	17,06
Знос	4697	5635	6619	938	19,97	984	17,46
Коефіцієнт зносу	0,39	0,45	0,45	0,06	15,38	0	0

Зростання обумовлено підвищенням зносу. Тому підприємству необхідно більше зусиль докладати щодо оновлення основних засобів.

В табл. 3.6 представлено показники руху основних засобів. Вони включають показники станом на початок та кінець року, а також рух основних засобів на протязі року (придбання та вибуття).

Таблиця 3.6

Рух основних засобів ПрАТ «Херсонліфт» за 2016-2018 рр., тис. грн.

Основні засоби	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Основні засоби на початок періоду	5464	7418	6838
Придбано основних засобів	2148	48	1178
Вибуло основних засобів	194	628	34
Основні засоби на кінець періоду	7418	6838	7982

На підставі даних табл. 3.6 розрахуємо показники, що характеризують рух основних засобів за наступними формулами:

$$K_{он} = \frac{OЗв}{OЗк}, \quad (3.2)$$

де $K_{он}$ – коефіцієнт оновлення основних засобів;

$OЗв$ – вартість придбаних основних засобів за період, тис. грн.;

$OЗк$ – вартість основних засобів на кінець періоду, тис. грн.

$$K_{в} = \frac{OЗвиб}{OЗн}, \quad (3.3)$$

де $K_{в}$ – коефіцієнт вибуття основних засобів;

ОЗвив – вартість виведених з експлуатації основних засобів за період,
тис. грн.;

ОЗп – вартість основних засобів на початок періоду, тис. грн.

$$K_{np} = \frac{OЗв - OЗвив}{OЗп}, \quad (3.4)$$

де K_{np} – коефіцієнт приросту основних засобів;

$$K_{кмп} = \frac{OЗвив}{OЗв}, \quad (3.5)$$

де $K_{кмп}$ – коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів;

Результати розрахунку цих коефіцієнтів представлені в табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Показники руху основних засобів ПрАТ «Херсонліфт» за 2016-2018 рр.

Вид основних засобів	Роки			Відхилення 2017 року від 2016 року		Відхилення 2018 року від 2017 року	
	2016	2017	2018	Од.	%	Од.	%
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,290	0,007	0,148	-0,283	-97,59	0,141	20,1р.
Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,036	0,085	0,005	0,049	136,11	-0,08	-94,12
Коефіцієнт приросту основних засобів	0,358	-0,078	0,167	-0,436	-121,79	0,245	-314,1
Коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів	0,090	13,083	0,029	12,993	144,3р.	-13,054	-99,78

З даних табл. 3.7 можна зробити наступні висновки.

Коефіцієнт оновлення основних засобів характеризує частку введених у дію основних засобів за певний період у загальній вартості основних засобів на кінець звітної періоду. В нашому випадку він в 2017 р. скоротився на 97,59%, а в 2018 р. порівняно з 2017 р. зріс в 20,1 р. Цей показник свідчить про позитивну динаміку оновлення основних засобів.

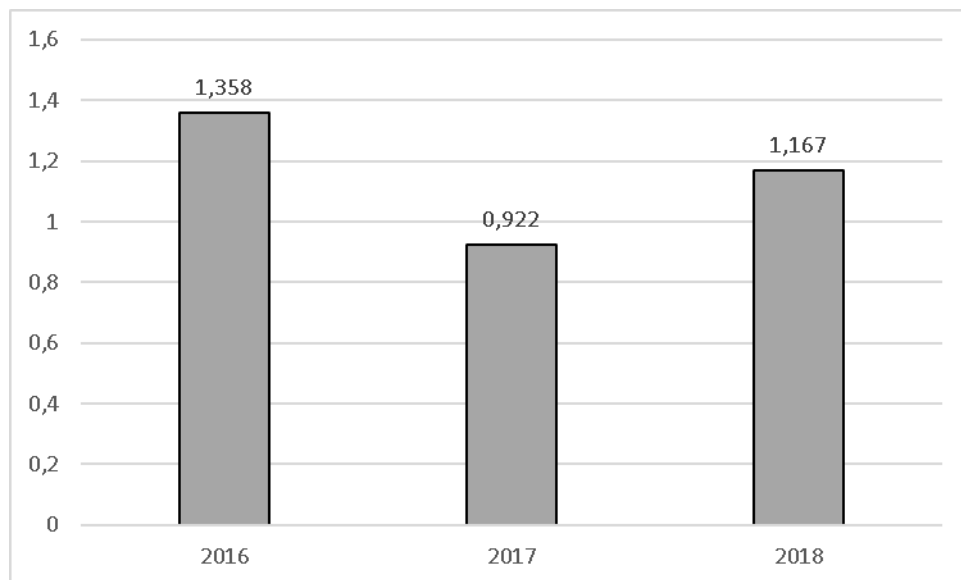
Коефіцієнт вибуття основних засобів характеризує частку виведених основних засобів за певний період у загальній вартості основних засобів

на початок звітної періоду. В нашому випадку цей показник зростав в 2017 р. але скоротився в 2018 р. порівняно з 2017 р. на 94,12%.

На підприємстві в 2017 р. скорочувався коефіцієнт приросту основних засобів, що відображається в зменшенні їх вартості на кінець кожного року. В 2018 р. цей показник зростав. Коефіцієнт компенсації вибуття основних засобів в 2017 р. порівняно з 2016 р. зріс в 144,4 р., а в 2018 р. скоротився порівняно з 2017 р. на 99,78%.

Таким чином, політика щодо оновлення основних засобів на підприємства є нестабільною. Засоби оновлюються від випадка до випадка. Не розроблена політика оновлення.

Необхідно звернути увагу і на темп зміни вартості основних засобів. Він представлений на рис. 3.3.

**Рис. 3.3. Темп зростання вартості основних засобів на кінець року
ПрАТ «Херсонліфт» за 2016-2018 рр.**

З рис. 3.3 видно, що темп зростання в 2016 та 2018 рр. вище одиниці, а в 2017 р. – нижче, що свідчить про скорочення вартості основних засобів на кінець року. Причому в 2017 р. динаміка темпу зростання негативна, що свідчить про прискорення процесів зменшення вартості основних засобів. Це означає погіршення матеріально-технічної бази. Однак в 2018 р. ситуація виправляється, хоча темп зростання менше від рівня 2016 р.

3.2. Аналіз показників ефективності використання основних засобів підприємства

Показники, що характеризують ефективність використання основних засобів підприємства, представлені в табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Показники, що характеризують ефективність використання основних засобів підприємства

Показник	Характеристика
Фондовіддача	відношення вартості виробленої продукції до первісної середньорічної вартості основних виробничих засобів сільськогосподарського призначення. В умовах інфляції, коли швидкими темпами зростають ціни на знаряддя праці, а також вартість капітального будівництва, цей показник доцільно визначати за товарною продукцією, оціненою в поточних цінах реалізації. Розрахована таким способом фондівддача, хоч і не повністю, але все ж об'єктивніше характеризує економічну ефективність використання основних виробничих засобів, ніж валова продукція, що оцінюється в порівнянних цінах
Фондо-місткість	показник, обернений до фондівддачі, який визначається відношенням середньорічної вартості основних засобів до обсягу виготовленої продукції. Істотного підвищення фондівддачі можна досягти завдяки вдосконаленню структури основних виробничих засобів
Показники оцінки технічної оснащеності	
Технічна забезпеченість	відношення вартості технічних засобів включаючи обладнання до сільськогосподарських угідь (ріллі, посівів)
Енергозабезпеченість	відношення наявних енергетичних засобів у к.с. (механічних і електричних двигунів, робочої худоби та ін.) до площі ріллі
Енергоозброєність праці	відношення середньорічної кількості енергетичних потужностей до середньорічної чисельності працівників
Рентабельність основних засобів	визначає ступінь використання основних засобів

На підставі табл. 3.8 визначимо ефективність використання основних засобів на підприємстві (табл. 3.9).

Найважливішим показником, який характеризує ефективність використання основних засобів, є фондівддача. З даних табл. 3.9 можна зробити висновок про те, що в 2016 р. фондівддача склала 1,81 грн. на кожен гривну основних засобів. В 2017 р. обсяги чистого доходу в розрахунку на кожен гривну основних засобів зросли, що було обумовлено

значним зростанням чистого доходу від реалізації, а в 2018 р. зросла порівняно з 2017 р. на 0,4 грн., що було обумовлене зростанням чистого доходу від реалізації. Таким чином, при незначному зростанні вартості основних фондів, за рахунок зростання обсягів чистого доходу від реалізації на підприємстві зростає фондівдача.

Рентабельність основних засобів в 2016 р. склала 5,51%. В 2018 р. вона зросла порівняно з 2016 р. на 43,82%, а порівняно з 2017 р. – в 8,95 разів за рахунок значного зростання чистого доходу. Зростала на підприємстві і продуктивність праці – з 135,2 тис. грн. на 1 працівника в 2016 р. до 227,16 тис. грн. в 2018 р.

Розрахований рівень ефективності використання основних засобів при здійсненні трудової діяльності в 2016 р. склав 74,9%. В 2018 р. порівняно з 2016 р. він зріс на 11,26%, а порівняно з 2017 р. – скоротився на 4,07%.

Такого зростання було досягнуто за рахунок зростання продуктивності праці при незначному зростанні середньорічної вартості основних засобів.

Таблиця 3.9

Показники ефективності використання необоротних активів ПрАТ «Херсонліфт» за 2016-2018 рр.

№	Показники	Од. виміру	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Відхилення 2018 р. від		2018 р. у % до 2016 р.	2018 р. у % до 2017 р.
						2016 р.	2017 р.		
1	Чистий дохід	тис. грн.	11627	15950	19536	7909	3586	168,02	122,48
2	Чистий прибуток	тис. грн.	355	3128	3655	3300	527	1029,58	116,85
3	Середня річна вартість основних засобів	тис. грн.	6441	7128	7410	969	282	115,04	103,96
4	Середньооблікова чисельність працівників	осіб	86	79	86	0	7	100	108,86
5	Фондовіддача основних засобів	грн.	1,81	2,24	2,64	0,83	0,4	145,86	117,86
6	Рентабельність основних засобів	%	5,51	43,88	49,33	43,82	-	895,28	-
7	Продуктивність праці	тис. грн.	135,2	201,9	227,16	91,96	25,26	168,02	112,51
8	Рівень ефективності використання основних засобів при здійсненні трудової діяльності	%	74,9	90,23	86,16	11,26	-4,07	115,03	95,49
9	1-й інтегральний показник ефективності використання основних засобів	грн.	0,33	0,05	0,05	-0,28	0	15,15	100

Перший комплексний (інтегральний) показник ефективності використання основних засобів відображає умовний середній економічний ефект у вигляді виручки від реалізації та прибутку, який припадає на кожен гривню витрат, які вкладені в основні засоби. Значення інтегрального показника дозволяє зробити оцінку економічної ефективності використання основних засобів. В нашому випадку в 2016 р. він склав 0,33 грн. В 2018 р. він скоротився на 0,28 грн. порівняно з 2016 р. та зріс на 15,15 грн. порівняно з 2017 р.

Найважливішим показником ефективності основних засобів є фондівіддача, тому зупинимося більш детально на цьому показнику в розрізі складових основних засобів (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

**Динаміка фондівіддачі основних засобів ПрАТ «Херсонліфт»
за 2016-2018 рр.**

Вид основних засобів	Роки			Відхилення 2017 року від 2016 року		Відхилення 2018 року від 2017 року	
	2016	2017	2018	грн.	%	грн.	%
Будинки, споруди та передавальні пристрої	5,03	6,9	8,23	1,87	37,18	1,33	19,28
Машини та обладнання	4,24	5,77	6,82	1,53	36,08	1,05	18,2
Транспортні засоби	11,56	16,28	17,7	4,72	40,83	1,42	8,72
Інструменти, прилади та інвентар	19,01	26,02	29,71	7,01	36,88	3,69	14,18
Інші основні засоби	18,21	34,83	47,77	16,62	91,27	12,94	37,15

З даних табл. 3.10 можна зробити висновок про те, що за усіма видами основних засобів підприємства спостерігалось в 2017-2018 рр. зростання показника фондівіддачі. Найбільша зміна у відносному вимірі в 2017 р. порівняно з 2016 р. спостерігалась по інших основних засобах, фондівіддача яких зростає на 91,25% і склала 16,62 грн на 1 грн. основних засобів. Це було обумовлене значним скороченням середньорічної вартості цього виду

основних засобів. Зростання показників фондівіддачі обумовлене підвищенням чистого доходу від реалізації продукції, робіт та послуг та перевищеннями темпів зростання чистого доходу над темпами зростання середньорічної вартості конкретного виду основних засобів.

Аналіз ефективності використання основних засобів ПрАТ «Херсонліфт» за окремими показниками за 2016-2018 рр. представлено в табл. 3.11.

Таблиця 3.11

Показники ефективності використання основних засобів

ПрАТ «Херсонліфт» за 2016-2018 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2017 року від 2016 року		Відхилення 2018 року від 2017 року	
	2016	2017	2018	Тис. грн.	%	Тис. грн.	%
Фондомісткість, грн/на 1 грн	0,55	0,45	0,38	-0,1	-18,18	-0,07	-15,56
Фондоозброєність, тис. грн/особу	74,9	90,23	86,16	15,33	20,47	-4,07	-4,51
Амортизаціомісткість продукції, грн.	0,07	0,06	0,06	-0,01	-14,29	0	0
Амортизацієвіддача, грн.	14,94	16,97	17,03	2,03	13,59	0,06	0,35
Амортизацієрентабельність, %	0,46	3,33	3,19	2,87	623,91	-0,14	-4,2

В 2016 р. кожна гривна основних засобів принесла підприємству 0,55 грн. чистого доходу від реалізації. В 2017 р. показник фондівіддачі скоротився на 0,1 грн., тобто на 18,18% порівняно з 2016 р., а в 2018 р. порівняно з 2017 р. – на 0,007 грн. або 15,56% порівняно з 2017 р.

З даних табл. 3.11 видно, що в 2016 р. на 1 особу припадало 74,9 тис. грн. основних засобів. В 2017 р. порівняно з 2016 р. цей показник зріс на 15,33 тис. грн. або на 20,47% за рахунок зростання середньорічної вартості основних засобів та скорочення чисельності персоналу. В 2018 р. порівняно з 2017 р. фондоозброєність скоротилася на 4,07 тис. грн. порівняно з 2017 р. і склала 86,16 тис. грн/особу, що на 4,51% нижче рівня 2017 р.

Амортизаціомісткість продукції в 2016 р. склала 0,07 грн. Цей показник характеризує суму амортизації, яка припадає на 1 грн. випущеної продукції. В

подальшому вона скоротилася до 0,06 грн, тобто на 14,29% і в 218 р. була утримана на такому ж рівні.

Амортизацієвіддача відображає обсяг продукції, який припадає на одиницю суми амортизації. В нашому випадку в 2016 р. вона склала 14,94 грн. і мала чітку тенденцію до зростання – в 2017 р. зросла на 13,59%, а в 2018 р. – ще на 0,35%.

Амортизацієрентабельність відображає суму прибутку, що припадає на одиницю амортизації. В нашому випадку її величина в 2016 р. склала 0,46 грн. В 2017 р. вона зросла в 6,23 рази, а в 2018 р. скоротилася на 0,14 грн., тобто на 4,2%. Причому в цей рік зростали як чистий прибуток, так і вартість амортизаційних витрат.

3.3. Напрями підвищення ефективності використання основних засобів підприємства

Успішність управління основними засобами ПрАТ «Херсонліфт» доцільно розглядати з позиції ефективності їхнього використання в господарському обороті. Вважаємо, що ефективність основних засобів – це результат у вигляді отриманого ефекту, що співвідноситься з витраченими ресурсами. Підвищення ефективності полягає в досягненні найбільших результатів при відповідному рівні розвитку продуктивних сил порівняно з витратами праці, використаними на створення суспільного продукту.

Вирішення проблеми підвищення ефективності використання основних засобів означає збільшення кількості продукції, яка виробляється, підвищення її якості, зниження собівартості одиниці продукції і виробництва в цілому, зростання потенціалу, удосконалення структури основних засобів, балансу виробничих потужностей. Все це призводять до зменшення витрат ПрАТ

«Херсонліфт» на їх екстенсивне нарощування при зміні обсягів і номенклатури продукції, яка виготовляється.

Істотний вплив на результати діяльності й функціонування основних засобів підприємств справляють такі фактори:

– позитивно впливають: конкуренція за ринки збуту, політика капітального інвестування, державна та промислова політика у сфері науково-технічного прогресу, підтримка вітчизняного виробника, трансформація кон'юнктури ринку, самоорганізація в межах інвестування та фінансування;

– негативно впливають: правова нестабільність, надмірний фіскальний тиск, валютні обмеження, низька доступність кредитування, інфляція, низький ресурсний потенціал відтворення основних засобів, подорожчання енергетичних носіїв, обмежена доступність механізмів закупівлі обладнання із-за кордону, обмеження амортизаційної політики, збитковість підприємств.

Показник фондомісткості дозволяє оцінити економію або додаткову потребу основних засобів, в тому числі при плануванні обсягу продукції на наступний період (3.1):

$$\pm \Delta \overline{OZ} = (f_{\epsilon M_{пл}} - f_{\epsilon M_0}) Q_{пл} \quad (3.6)$$

де $\pm \Delta \overline{OZ}$ - економія (-) або додаткове залучення (+) основних засобів;

$f_{\epsilon M_{пл}}$, $f_{\epsilon M_0}$ - відповідно планова фондоємність на наступний період і фактична фондомісткість у попередньому періоді;

$Q_{пл}$ - обсяг запланованої продукції на наступний період.

Оцінимо економію або додаткову потребу основних засобів ПрАТ «Херсонліфт» (табл. 3.12).

Таблиця 3.12

**Оцінка потреби ПрАТ «Херсонліфт» в основних засобах
на 2016-2018 рр.**

Показник	Рік					
	2016		2017		2018	
	Факт	План	Факт	План	Факт	План
Фондоємність, грн.	0,55	0,6	0,45	0,5	0,38	0,4
Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.	11627	12000	15950	16000	19536	2000
Потреба в основних засобах, тис. грн.	8018	-	7638	-	8022	-
Фактична наявність на початок року, тис. грн.	7418	-	6838	-	7982	-
Економія (-)/додаткова потреба (+), тис. грн.	600	-	800	-	40	-

З даних табл. 3.12 видно, що в 2016 р. при фондоємності в 0,55 грн/грн. продукції та обсягу реалізованої продукції в 11627 тис. грн. підприємству потрібно було основних засобів на суму 8018 тис. грн. при цьому на початок року у підприємства було основних засобів на суму 7418 тис. грн. тобто спостерігалася потреба в додаткових в 600 тис. грн. В 2017 р. ситуація була подібною – при скороченні фондоємності з 0,55 в 2016 р. до 0,45 грн. в 2017 р. та зростанні обсягу реалізованої продукції потреба в основних засобах скоротилася до 7638 тис. грн., однак цього не вистачало і на підприємстві існувала додаткова в основних засобах на суму 800 тис. грн.

В 2018 р. при фондоємності в 0,38 грн. та обсягу чистого доходу від реалізації в 19536 тис. грн. потреба в основних засобах зросла до 8022 тис. грн., а фактично на початок 2018 р. на підприємстві остаточна вартість основних засобів склала 7982 тис. грн. тобто спостерігалася потреба в додаткових основних засобах на 40 тис. грн. Відповідно на ПрАТ «Херсонліфт» в основу планування потреби в основних засобах має бути покладено план реалізації продукції та планову фондоємність.

Важливе значення для управління основними засобами має аналіз факторів. Послідовність проведення факторного аналізу за методом абсолютних різниць наступна: спочатку визначається відхилення

досліджуваного показника у звітному періоді у порівнянні з попереднім (або планом) – в цілому, а потім оцінюється вплив кожного фактора на це відхилення. В кінці проводиться балансова перевірка : сума впливів кожного фактора повинна дорівнювати загальному відхиленню результативного показника.

Загальне відхилення обсягу продукції становить:

$$\Delta Q = Q_1 - Q_0, \quad (3.7)$$

Де ΔQ – загальне відхилення обсягів продукції звітного року від базового;

Q – обсяги реалізації продукції;

Індекси 1,0 – звітний та базовий період

в тому числі під впливом змін:

вартості основних виробничих засобів:

$$\Delta Q_{oz} = (OZ_1 - OZ_0) f_0 \quad (3.8)$$

Де ΔQ_{oz} – зміна вартості реалізації продукції в результаті зміни вартості основних засобів;

f - фондоддача;

OZ – середньорічна вартість основних засобів.

Фондоддачі:

$$\Delta Q_f = (f_1 - f_0) OZ_1 \quad (3.9)$$

Балансова перевірка результатів факторного аналізу здійснюється шляхом додавання факторів.

Результати факторного аналізу представлено в табл. 3.13.

Таблиця 3.13

**Результати аналізу впливу факторів на обсяг виробництва продукції
ПрАТ «Херсонліфт» за 2016-2018 рр.**

Показники	2016 рік	2017 рік	Відхилення	2017 рік	2018 рік	Відхилення
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	6441	7128	687	7128	7410	282
Фондовіддача, грн/грн.	1,805	2,238	0,433	2,238	2,636	0,398
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	11627	15950	4323	15950	19536	3586
в тому числі під впливом змін						
вартості основних засобів	-	-	1240,03	-	-	631,12
фондовіддачі	-	-	3086,42	-	-	2949,18

З даних табл. 3.13 можна зробити висновок про те, що зростання чистого доходу від реалізації в 2017 р. на 4323 тис. грн. було забезпечено підвищенням фондовіддачі з 1,805 грн. до 2.238 грн., що дало можливість отримати додатково 3086,4 тис. грн. чистого доходу. При цьому зростання середньорічної вартості основних засобів з 6441 до 7128 тис. грн. привело до зростання чистого доходу на 1240,0 тис. грн.

В 2018 р. на підприємстві обсяги чистого доходу зросли на 3586 тис. грн. Такого зростання було досягнуто також за рахунок зростання фондовіддачі на 0,398 грн. Це дало змогу наростити обсяги чистого доходу на 2949,18 тис. грн. водночас скорочення середньорічної вартості основних засобів на 282 тис. грн. привело до зростання обсягів чистого доходу на 631,12 тис. грн.

За аналогічними формулами можна розрахувати і вплив на фондорентабельність таких чинників як фондовіддача та рентабельність реалізації. Результати розрахунку представлено в табл. 3.14.

Таблиця 3.14

**Результати аналізу впливу факторів на показник фондорентабельності
ПрАТ «Херсонліфт» за 2016-2018 рр.**

Показники	2016 рік	2017 рік	Відхилення	2017 рік	2018 рік	Відхилення
Фондовіддача, грн.	1,805	2,238	0,433	2,238	2,636	0,398
Рентабельність реалізації, %	0,031	0,196	0,165	0,196	0,187	-0,009
Коефіцієнт фондорентабельності	0,055	0,439	0,384	0,439	0,493	0,054

Продовж. табл. 3.14

Показники	2016 рік	2017 рік	Відхилення	2017 рік	2018 рік	Відхилення
Зміна фондорентабельності основних засобів за рахунок зміни рівня фондівдачі	-	-	0,013	-	-	0,0780
Зміна фондорентабельності основних засобів за рахунок зміни рівня рентабельності реалізації	-	-	0,369	-	-	-0,024
Всього	-	-	0,382	-	-	0,054

З даних табл. 3.14 можна зробити висновок про те, що показник фондорентабельності в 2017 р. зріс на 0,384 пункти. Таке зростання було обумовлене зміною рівня фондівдачі (її зростанням). Зміна рівня рентабельності реалізації привела до зростання цього показника на 0,396. В 2018 р. ситуація була аналогічною – зміна фондівдачі привела до зростання показника фондорентабельності на 0,078%, а зміна рівня рентабельності реалізації (її зменшення на 0,009%) привела до зменшення цього показника на 0,024%.

Для аналізу впливу чинників засобів праці на обсяг реалізації продукції ПрАТ «Херсонліфт» за 2017-2018 рр. розрахуємо показник фондівдачі активної частини основних засобів на підставі даних фінансової звітності. Відмітимо, що вартість активної частини основних фондів в 2017 р. склала 2735,2 тис. грн., а в 2018 р. – 3033,16 тис. грн.

Фондівдача активної частини основних засобів за 2017 рік:

15950 тис. грн. / 2735,2 тис. грн. = 5,83 грн.

Фондівдача активної частини основних засобів за 2018 рік:

19536 тис. грн. / 3033,16 тис. грн. = 6,44 грн.

Аналіз впливу чинників засобів праці на обсяг реалізації продукції ПрАТ «Херсонліфт» за 2017-2018 рр. в табл. 3.15.

З даних табл. 3.14 можна зробити висновок про те, що вплив вартості основних засобів на зміну обсягу виробництва продукції склав:

$1144 \times 40 \times 5,83 / 100 = 2667,8$ тис. грн.

Таблиця 3.15

**Розрахунок впливу чинників засобів праці на обсяг реалізації продукції
ПрАТ «Херсонліфт» за 2017-2018 рр.**

№ п/ п	Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+, -)			
				Усього	у т. ч. за рахунок		
					Вартість основних засобів на кінець року	Питомої ваги активної частини основних засобів	Фондовіддачі активної частини основних засобів
1	Обсяг реалізації продукції, тис. грн.	15950	19536	3586	2667,8	-930,7	1850,2
2	Вартість основних засобів на кінець року, тис. грн.	6838	7982	1144	2667,8	-	-
3	Питома вага активної частини основних засобів, %	40	38	-2	-	-930,7	-
4	фондовіддача активної частини основних засобів, грн./грн.	5,83	6,44	0,61	-	-	1850,2

Вплив питомої ваги активної частини засобів у вартості основних засобів на зміну обсягу виробництва продукції склав:

$$7982 \times (-2,0) \times 5,83 / 100 = -930,7 \text{ тис.грн.}$$

Вплив фондівіддачі активної частини основних засобів на зміну обсягу виробництва продукції склав:

$$7982 \times 38 \times 0,61 / 100 = 1850,2 \text{ тис.грн.}$$

Баланс факторів:

$$586 \approx 2667,8 + (-930,7) + 1850,2 = 3587,3 \text{ тис. грн.}$$

Аналіз даних показав, що обсяг реалізації продукції на підприємстві протягом досліджуваного періоду зріс на 3586 тис.грн. Досягнута зміна цього результативного показника господарської діяльності підприємства обумовлена негативною дією на нього такого фактору, як скорочення питомої ваги активної частини основних засобів. Скорочення питомої ваги активної частини основних засобів з 40% у 2017 році до 38% у 2018 році обумовило скорочення обсягу

виробництва на 930,7 тис. грн.

Зростання вартості основних засобів на кінець року на 1144 тис. грн. призвело до зростання обсягів виробництва та реалізації на 2667,8 тис. грн.

Позитивний вплив на зміну обсягу виробництва продукції на досліджуваному підприємстві спричинило підвищення фондівіддачі активної частини основних засобів на 0,61 грн. (за рахунок цього чинника обсяг виробництва зріс на 1850,2 тис. грн.).

Зазначимо, що резервами зростання обсягу виробництва продукції є збільшення частки активної частини основних засобів в структурі основних засобів, що дасть можливість підвищити обсяги виробництва та реалізації продукції на 930,7 тис. грн.

Висновки за розділом 3

У підсумку можна однозначно стверджувати, що ситуація з основними засобами на ПрАТ «Херсонліфт» нестабільна. Не зважаючи на поступове зростання середньорічної вартості основних засобів, їх вартість на кінець року змінюється хаотично. При цьому на підприємстві сформовано важку структуру активів. Менеджмент підприємства не приділяє належної уваги основним засобам і використовує їх колишній потенціал. Водночас це означає, що в найближчому майбутньому підприємство залишиться без основних засобів і не буде мати власного виробничого потенціалу. У зв'язку з цим менеджменту підприємства рекомендується розробити комплексну програму оновлення основних засобів. В першу чергу слід звернути увагу на їх активну частину – машини та обладнання, інструменти та прилади, транспортні засоби.

Проведені розрахунки засвідчили, що ефективність використання основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт» в динаміці зростає. Це видно з показників фондівіддачі та рентабельності основних фондів та 1-ого

інтегрального показника ефективності використання основних засобів, фондомісткості, амортизацієвіддачі. Водночас рівень ефективності використання основних засобів при здійсненні трудової діяльності в 2018 р. порівняно з 2017 р. не змінився, а фондоозброєність в 2018 р. порівняно з 2017 р. скоротилася, амортизацієрентабельність також за цей період зменшилася. Для подальшого підвищення ефективності використання основних засобів рекомендується частину коштів, які отримує підприємство в результаті господарської діяльності направляти на поліпшення стану основних засобів та їх збільшення. При цьому контролювати ефективність використання основних засобів.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження можна зробити наступні висновки.

1. З'ясування економічної сутності основних засобів дозволило встановити, що вона полягає у тому, що вони є основним елементом відтворювальних процесів, які забезпечують стале функціонування та розвиток будь-якого виробництва.

Проведений аналіз різних підходів вчених щодо тлумачення терміну «основні засоби» дозволив сформулювати власне визначення: під основними засобами пропонуємо розуміти різновид активів, який має матеріальну форму, що зберігається протягом всього часу існування та використання, які мінімум більше одного року, частинами переносять свою вартість на результат власної діяльності.

На сьогодні існує велика кількість підходів щодо класифікації основних засобів. З позиції бухгалтерського обліку та управління найбільш важливими критеріями такого поділу слід вважати: належність, функціональне призначення, характер використання, ступінь вагомості, форму власності, джерела фінансування та функції.

Основними критеріями визнання основних засобів можна вважати матеріальність, підконтрольність, строк корисного використання, призначення та вартісну межу. Крім цього, національні стандарти передбачають ще такі два критерії, як можливість достовірної оцінки та отримання в майбутньому економічної вигоди. Оцінювання основних засобів здійснюється за такими видами вартості: – первісна; справедлива; переоцінена; чисту вартість реалізації; вартість, яка амортизується; балансова; залишкова.

2. Проведений аналіз підходів річних вчених дозволив встановити найбільш типові завдання бухгалтерського обліку та аналізу, які включають: контроль, своєчасне, правильне документальне оформлення наявності та операцій з основними засобами, відображення їх в обліку, його автоматизацію, оцінка забезпеченості основними засобами, визначення їх структури, оцінка

руху, економічної ефективності використання, пошуку резервів підвищення ефективності використання.

Нормативно-правове регулювання обліку та аналізу основних засобів базується на чотирьохрівневій системі: локальні акти; інструкції, накази та методичні рекомендації Міністерства фінансів України; Положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти обліку; Закони та Кодекси України.

3. ПрАТ «Херсонліфт» працює на ринку м. Херсон з 1994 року і займається ремонтом, технічним обслуговуванням та монтажем підйомально-транспортного устаткування. Підприємство має лінійно-функціональну організаційну структуру управління. За останні три роки на підприємстві чітко прослідковується тенденція до зростання обсягу капіталу (при цьому оптимізується його структура – зростає частка власного і скорочується позикового); підвищується середньорічна вартість основних засобів, зростає чистий дохід від реалізації, чистий прибуток, продуктивність праці та фондівіддача.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться централізовано бухгалтерією, яку очолює головний бухгалтер. На ПрАТ «Херсонліфт» використовується автоматизована форма бухгалтерського обліку. Аналіз на підприємстві здійснюється кожним підрозділом за своїм напрямом.

4. Первинний облік основних засобів відіграє на ПрАТ «Херсонліфт» важливу роль - генерує оперативну та достовірну інформацію для управління. На ПрАТ «Херсонліфт» керуються вимогами Наказу Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку». Особливості обліку відзначено в Наказі про облікову політику. Оприбуткування основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт» здійснюється найчастіше за допомогою акту прийому-передачі, ліквідація - актом списання. Окрім цього використовується Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів, інвентарна картка обліку основних засобів, опис інвентарних карток, інвентарний список основних засобів. Основними недоліками первинного

обліку є застарілість реквізитів різних форм, що знижує інформативність для управління. Тому рекомендуємо додати низку додаткових реквізитів для підвищення інформативності: клас та група основних засобів, вартість об'єкта, амортизується, переоцінена вартість, встановлений термін експлуатації, Ліквідаційна вартість», Метод нарахування амортизації.

5. Облік основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт» ведуть на рахунку 10 «Основні засоби» та 15 «Капітальні інвестиції». Аналітичний облік основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт» ведеться щодо кожного об'єкту таких засобів окремо. Окрім того, рахунок 11 «Інші необоротні матеріальні активи» використовується для обліку та узагальнення інформації про наявність та рух інших необоротних матеріальних активів, які не відображені у складі об'єктів обліку на рахунку 10 «Основні засоби».

Після введення первинної інформації здійснюється розрахунок і формування облікових реєстрів. Далі за певним алгоритмом вона переноситься у фінансову звітність, зокрема у Баланс (Звіт про фінансовий стан) та у Примітки до фінансової звітності.

6. Важливу роль на підприємстві відіграє амортизація. Для її нарахування використовується прямолінійний метод. Первинний облік амортизації за допомогою відомості розрахунку амортизації. Пропонуємо до її структури додати термін дії об'єкта основних засобів, а також ввести нову форму «Розрахунок амортизацій для основних засобів з неостаточно встановленим терміном експлуатації». Синтетичний облік амортизаційних відрахувань ведеться на рахунку 13 «Знос необоротних активів». Аналітичний облік зносу (накопиченої амортизації) необоротних активів ведеться відповідно за видами основних засобів, інших матеріальних необоротних активів та нематеріальних активів.

7. Ситуація з основними засобами на ПрАТ «Херсонліфт» нестабільна. Не зважаючи на поступове зростання середньорічної вартості основних засобів, їх вартість на кінець року змінюється хаотично. При цьому на підприємстві сформовано важку структуру активів. Менеджмент підприємства не приділяє

належної уваги основним засобам і використовує їх колишній потенціал. Водночас це означає, що в найближчому майбутньому підприємство залишиться без основних засобів і не буде мати власного виробничого потенціалу. У зв'язку з цим менеджменту підприємства рекомендується розробити комплексну програму оновлення основних засобів. В першу чергу слід звернути увагу на їх активну частину – машини та обладнання, інструменти та прилади, транспортні засоби.

8. Проведені розрахунки засвідчили, що ефективність використання основних засобів на ПрАТ «Херсонліфт» в динаміці зростає. Це видно з показників фондівіддачі та рентабельності основних фондів та 1-ого інтегрального показника ефективності використання основних засобів, фондомісткості, амортизацієвіддачі. Водночас рівень ефективності використання основних засобів при здійсненні трудової діяльності в 2018 р. порівняно з 2017 р. не змінився, а фондоозброєність в 2018 р. порівняно з 2017 р. скоротилася, амортизацієрентабельність також за цей період зменшилася. Для подальшого підвищення ефективності використання основних засобів рекомендується частину коштів, які отримує підприємство в результаті господарської діяльності направляти на поліпшення стану основних засобів та їх збільшення. При цьому контролювати ефективність використання основних засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безугла Ю. Є. Аналіз фінансування оновлення основних засобів підприємства за допомогою лізингу / Ю. Є. Безугла, О. А. Пісклова // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» . – 2018. – № 10(3). – С. 9-14.
2. Белінська С. М. Аналітична оцінка доцільності проведення ремонту основних засобів будівельних підприємств / С. М. Белінська, Н. М. Рябоконт // Ефективна економіка. – 2017. – № 1. – С. 49-54.
3. Богданюк О. В. Особливості нормативно–правового забезпечення обліку основних засобів у державному секторі України / О. В. Богданюк, Л. С. Бачинська // Молодий вчений. – 2017. – № 9. – С. 481-484.
4. Бондаренко Н. М. Організація внутрішньогосподарського контролю використання основних засобів на вітчизняних підприємствах та шляхи його вдосконалення / Н. М. Бондаренко, Ю. К. Шачаніна // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – Вип. 23. – С. 119-122.
5. Борисюк О. Бухгалтерський облік основних засобів в умовах реформування податкового законодавства / О. Борисюк // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2016. – №1. – С. 47-50.
6. Бунда О. М. Моделювання процедур аналізу основних засобів підприємства / О. М. Бунда, Л. І. Дудченко // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2016. – № 3. – С. 59-67.
7. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський словник / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: ПП «Рута», 2009. – 224 с.
8. Васильківський Д. М. Аналіз ефективності використання основних засобів промислових підприємств / Д. М. Васильківський, С. А. Матюх // Вісник Хмельницького національного університету. – 2018. – № 3. – С. 61-64.
9. Височан О. О. Бухгалтерський облік основних засобів організацій небюджетного неприбуткового сектору економіки: бібліографічний аналіз / О. О. Височан // Проблеми системного підходу в економіці. – 2018. – Вип. 2.

- С. 97-105.
10. Власюк Т. М. Основні засоби: організаційно-методичні аспекти формування облікової політики підприємства / Т. М. Власюк, І. І. Юзюк // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2014. – № 2. – С. 197-206.
 11. Гаврись М. О. Аналіз впливу факторів нестабільності на процеси відтворення основних засобів підприємств / М. О. Гаврись // Вісник Національного технічного університету «ХПІ». – 2014. – № 64. – С. 177-182.
 12. Галущак І. Є. Значення та завдання обліку основних засобів / І. Є. Галущак // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2016. – Вип. 11. – С. 198-203.
 13. Гамова О. В. Удосконалення аудиту стану та руху основних засобів на підприємстві / О. В. Гамова, І. А. Козачок, С. О. Матюхіна // Інвестиції: практика та досвід. – 2019. – № 4. – С. 62-71.
 14. Гарна С. О. Аналіз підходів до трактування економічної сутності та класифікації основних засобів / С. О. Гарна // Наукові праці Південного філіалу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Кримський агротехнологічний університет». – 2014. – Вип. 152. – С. 288-292.
 15. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручник / С.Ф. Голов. – К.: ЦУЛ, 2018. – 400 с.
 16. Горкавий В. К. Методологічні засади аналізу наявності і відтворення основних засобів / В. К. Горкавий, О. М. Карповець // Вісник ХНАУ. – 2014. – № 3. – С. 79–86.
 17. Горобинська М. В. Реалізація людського капіталу в умовах четвертої промислової революції. Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця / М. В. Горобинська // Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 31 трав. – 1 черв. 2018 р. : Харків, 2018. – С. 43–45.
 18. Горященко Ю. Г. Фінансовий аналіз стану основних засобів та джерела фінансування процесу їх відтворення / Ю. Г. Горященко // Інноваційна

- економіка. – 2014. – № 11. – С. 161-167.
19. Готра В. В. Удосконалення використання основних засобів з метою підвищення ефективності господарської діяльності / В. В. Готра, В. В. Ріпич, А. В. Дячок // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Вип. 21. – С. 81-84.
20. Грабенко Л. О. Удосконалення етапів аналізу основних засобів у бюджетних установах / Л. О. Грабенко // Управління розвитком. – 2014. – № 3. – С. 6-8.
21. Гресь Н. Л. Інвентарний номер основного засобу: порядок присвоєння та використання / Н. Л. Гресь, К. К. Недоступ // Облік і фінанси. – 2018. – № 1. – С. 39–44.
22. Грицишен Д. О. Моделювання процесу управління основними засобами будівельних підприємств на основі показників економічного аналізу / Д. О. Грицишен, В. В. Бондарчук // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2016. – № 1. – С. 305-321.
23. Гудзь Н.В. Бухгалтерський облік / Н.В. Гудзь. – К.: ЦУЛ, 2016. – 424 с.
24. Гуцаленко Л. В. Організація обліку та аудиту основних засобів / Л. В. Гуцаленко // Економіка і суспільство. – 2017. – Вип. 8. – С. 741-747.
25. Денисюк О. М. Аналіз стану та ефективності використання основних засобів на підприємствах машинобудівної галузі Вінницької області / О. М. Денисюк // Ефективна економіка. – 2016. – № 9. – С. 40-49.
26. Довжник О.О. Особливості обліку основних засобів у сучасних умовах господарювання / О.О. Довжник // Інфраструктура ринку. – 2018. – Вип. 25. – С. 803-807.
27. Долішня Т. І. Міжнародний досвід обліку основних засобів: порівняльний аспект / Т. І. Долішня, І. Б. Медвідь // Причорноморські економічні студії. – 2018. – Вип. 28. – С. 126–129.
28. Євтушенко О. А. Визначення стратегії фінансового забезпечення відтворення основних засобів машинобудівних підприємств / О. А. Євтушенко // Нобелівський вісник. – 2017. – № 1. – С. 23-29.
29. Жадан Т. А. Економічна сутність основних засобів підприємства: обліковий

- аспект / Т. А. Жадан // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – Вип. 8. – С. 1112-1116.
30. Журбенко Н. М. Сутність поняття основні засоби як економічної категорії / Н. М. Журбенко // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2014. – Вип. 8. – С. 129-133.
31. Задорожний З. Бухгалтерський та управлінський облік спільної діяльності підприємств з використання основних засобів / З. Задорожний, В. Орлова, С. Кафка // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – 2018. – Вип. 2. – С. 84-93.
32. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
33. Кандиба К. О. Аналіз ефективності використання основних засобів / К. О. Кандиба // Управління розвитком. – 2014. – № 3. – С. 12-14.
34. Кафка С. М. Облік руху основних засобів / С. М. Кафка // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 23. – С. 191-200.
35. Коба О. В. Відображення операцій з руху основних засобів бюджетних установ у відповідності з планом рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі / О. В. Коба, С. Ю. Федоренко, О. О. Чубчик // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2017. – Вип. 23. – С. 131-134.
36. Ковальчук Н. О. Аналіз стану основних засобів на підприємствах України / Н. О. Ковальчук, Т. А. Побіжан // Молодий вчений. – 2017. – № 10. – С. 910-914.
37. Ковальчук Н. О. Аналіз основних засобів: методика розрахунків / Н. О. Ковальчук, Т. А. Побіжан // Молодий вчений. – 2016. – № 8. – С. 840-844.
38. Коритний В. О. Удосконалення класифікації та методики показників аналізу

- використання основних засобів сільськогосподарських підприємств / В. О. Коритний // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2018. – № 7. – С. 110-119.
39. Коритний В. О. Шляхи вдосконалення документального забезпечення обліку основних засобів в сільськогосподарських підприємствах / В. О. Коритний // Облік і фінанси. – 2018. – № 1. – С. 53-58.
40. Костюнік О. В. Економічний зміст та класифікація основних засобів / О. В. Костюнік, А. А. Наконечна // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2016. – Вип. 21. – С. 177-180 .
41. Косяк А. П. Основні засоби: поняття, класифікація, вартість, первинний облік і документальне оформлення комунальними підприємствами / А. П. Косяк // Комунальне господарство міст. – 2019. – Вип. 2. – С. 104-110.
42. Крута Л. С. Аналіз ефективності використання основних засобів на сільськогосподарському підприємстві / Л. С. Крута, А. В. Хомюк // Управління розвитком. – 2014. – № 4. – С. 79-81.
43. Кудлаєва Н. В. Визнання та оцінка основних засобів: реалії сьогодення / Н. В. Кудлаєва // Проблеми системного підходу в економіці. – 2019. – Вип. 1. – С. 107-114.
44. Кулько-Лабинцева І. В. Аналіз структури основних засобів ПАТ «Мотор Січ» / І. В. Кулько-Лабинцева // Держава та регіони. – 2014. – № 2. – С. 102-105.
45. Кулько-Лабинцева І. В. Об'єктивно-суб'єктивний підхід до функціонування основних засобів промислових підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук: спец. 08.00.04 / І. В. Кулько-Лабинцева. – Запоріжжя: КПУ, 2018. – 23 с.
46. Кучерова Г. Ю. Розподіл вартості основних засобів підприємств в процесі їх функціонування / Г. Ю. Кучерова, І. В. Кулько-Лабинцева // Вісник Приазовського державного технічного університету. – 2018. – Вип. 36. – С. 49-58.
47. Лазебник Л. Л. Оновлення основних засобів в Україні: проблеми їх

- амортизації та використання / Л. Л. Лазебник // Економіка України. – 2018. – № 8. – С. 62-74.
48. Левченко О. П. Проблеми організації обліку основних засобів та шляхи їх вирішення / О. П. Левченко // Молодий вчений. – 2017. – № 11. – С. 64-67.
49. Майдуда Г. С. Аналіз та оптимізація структури фінансових ресурсів для відтворення основних засобів сільськогосподарських підприємств / Г. С. Майдуда // Облік і фінанси. – 2016. – № 4. – С. 105-111.
50. Малікова І. П. Аналіз використання основних засобів на підприємствах у сучасних економічних реаліях / І. П. Малікова // Вісник Одеського національного університету. – 2018. – Вип. 5. – С. 172-176.
51. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності : Наказ Міністерства фінансів України від 28.03.2013 р. № 433 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
52. Методичні рекомендації бухгалтерського обліку основних засобів : Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2013 р. № 561 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
53. Методичні рекомендації щодо облікової політики підприємства : Наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
54. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби» від 01.01.2012 р. [Електрон. ресурс] – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
55. Мікрюкова Л. Удосконалення методики аналізу ефективності використання основних засобів підприємства / Л. Мікрюкова, Є. Гнатенко // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. – 2017. – № 1. – С. 11–15.
56. Мішура В. Б. Еволюція поняття, класифікація та економічна сутність

- основних засобів / В. Б. Мішура, А. Є. Спіцин // Научный вестник Донбасской государственной машиностроительной академии. – 2017. – № 2. – С. 148-154.
57. Мішура В. Б. Еволюція поняття, класифікація та економічна сутність основних засобів / В. Б. Мішура // Науковий вісник ДГМА. – 2017. – №2. – С. 148-155.
58. Могилова М. М. Інноваційно-диверсифікаційне відтворення основних засобів у забезпеченні стійкого розвитку сільського господарства і сільських територій / М. М. Могилова // Агросвіт. – 2018. – № 13. – С. 3-7.
59. Могилова М. М. Сутнісні ознаки основних засобів як визначальні положення обґрунтування їх складу / М. М. Могилова // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. – 2016. – Вип. 24. – С. 156-164.
60. Мулик Т. О. Інформаційно-організаційні засади аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями / Т. О. Мулик, А. О. Цуркан // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2018. – Вип. 29. – С. 173-177.
61. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 [Електрон. ресурс]. Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
62. Національний стандарт оцінки № 1 «Загальні засади оцінки майнових прав»: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 р. № 1440 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
63. Неміш Ю. В. Формування основних засобів та управління ними у м'ясопереробних підприємствах: дис ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Ю. В. Неміш. – Львів: ЛНАУ, 2016. – 214 с.
64. Олійник Є. В. Аналіз впливу амортизації на динаміку відтворення основних засобів / Є. В. Олійник // Науковий вісник Ужгородського університету. –

2016. – Вип. 1. – С. 252-255.
65. Олійник Є. В. Удосконалення методики аналізу процесів відтворення основних засобів / Є. В. Олійник // Економічний аналіз. – 2014. – №. 18. – С. 195-200.
66. Осадча Г. Г. Обліково–аналітичне забезпечення управління основними засобами з метою ефективного їх використання / Г. Г. Осадча, О. В. Хабенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2016 р. – № 10. – С. 62-69.
67. Основні засоби: визнання та класифікація // Інтерактивна бухгалтерія. – 2017. – №94. – С. 24-29.
68. Ощепков О. П. Організація і методика проведення аналізу стану та руху основних засобів на м'ясопереробних підприємствах / О. П. Ощепков, М. М. Чебан, С. О. Магденко // Економіка харчової промисловості. – 2018. – Вип. 4. – С. 58-65.
69. Пилипів Н. І. Проблемні аспекти обліку витрат, які виникають у процесі експлуатації основних засобів будівельних підприємств / Н. І. Пилипів, М. М. Матієшин // Вісник Одеського національного університету. – 2014 р. – Т. 19, Вип. 3(4). – С. 197-201.
70. Пирог О.В. Детермінація основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку / О.В. Пирог // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2016. – №835. – С. 240-250.
71. Плаксієнко В.Я. Безпаперова бухгалтерія на підприємстві / В. Я. Плаксієнко. – К. : ЦУЛ, 2018. – 252 с.
72. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 1591 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
73. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755–УІ [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.

74. Покин'череда В. В. Обліково–аналітичне забезпечення управління основними засобами підприємства / В. В. Покин'череда // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 17. – С. 5-11.
75. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
76. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» : Наказ Міністерства фінансів України від 28.07.2000 р. № 181 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
77. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. № 163 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
78. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» : Наказ Міністерства фінансів України від 07.11.2003 р. № 617 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
79. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів» : Наказ Міністерства фінансів України від 24.12.2004 р. № 817 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
80. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість» : Наказ Міністерства фінансів України від 02.07.2007 р. № 779 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
81. Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. № 879 [Електрон. ресурс]. – Режим

- доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
- 82.Примуш Ю. С. Особливості обліку та аудиту основних засобів підприємства за міжнародними стандартами / Ю. С. Примуш, Є. П. Морозова, О. Ю. Хідько // Вісник Одеського національного університету. – 2017. – Вип. 11. – С. 242-245.
- 83.Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996–XIV [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
- 84.Про затвердження типових форм первинного обліку : Наказ Міністерства статистики України від 29.12.1995 р. № 352 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
- 85.Про фінансовий лізинг : Закон України від 14.02.1999 р. № 1381- IV [Електрон. ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>. (з змінами та доповненнями). – Назва з титул. екрану.
- 86.Проскура Є. Облікова політика підприємства / Є. Проскура // Вісник «Офіційно про податки». – 2017. – №48. – С. 7-8.
- 87.Пуйда Г. В. Прийняття рішень по вибору альтернативних форм оновлення та фінансування основних засобів / Г. В. Пуйда // Вісник Одеського національного університету. – 2014. – Вип. 3. – С. 190-193.
- 88.Радіонова Н. Й. Організація внутрішньогосподарського контролю основних засобів на підприємствах України / Н. Й. Радіонова, О. В. Михайлюк // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука» . – 2018. – № 14. – С. 37-39.
- 89.Рзаєв Д. О. Основні засоби підприємства: аспекти та аналіз ефективності використання / Д. О. Рзаєв, С. Л. Рзаєва // Моделювання та інформаційні системи в економіці. – 2016. – № 91. – С. 235-246.
- 90.Синькевич Н. І. Економічний аналіз: Курс лекцій / Н. І. Синькевич. – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2018. – 97 с.

- 91.Слюсаренко В.Є. Практикум з бухгалтерського обліку / В. Є. Слюсаренко. – К.: ЦУЛ, 2018. – 388 с.
- 92.Стельмах Х. П. Модернізація основних засобів підприємств в умовах інвестиційного розвитку : дис ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Х. П. Стельмах. – Львів: НУ «Львівська політехніка», 2016 р. – 223 с.
- 93.Сусіденко В.Т. Інформаційні системи і технології в обліку / В. Т. Сусіденко. – К.: ЦУЛ, 2016. – 224 с.
- 94.Тележенко П. В. Генезис поняття «основні засоби підприємства торгівлі» / П. В. Тележенко // Інтелект ХХІ. – 2016. – № 5. – С. 162-166.
- 95.Чуніхіна Т. С. Відтворення основних засобів та терміну корисного використання в межах стратегії розвитку підприємств / Т. С. Чуніхіна, А. М. Горлушко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2018. – Вип. 19. – С. 79-83.
- 96.Шарманська В. М. Аналіз забезпеченості підприємства основними засобами та ефективності їх використання / В. М. Шарманська, В. В. Вітюк // Молодий вчений. – 2018. – № 1. – С. 550-552.
- 97.Шендригоренко М. Т. Облік і аудит вибуття основних засобів: проблемні питання та напрями їх вирішення / М. Т. Шендригоренко // Торгівля і ринок України. – 2017. – № 2. – С. 97-102.
- 98.Шендригоренко М. Т. Основні засоби: проблемні аспекти визначення та організації документообігу на підприємствах / М. Т. Шендригоренко, Ю. В. Яковенко // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. – 2017. – № 2. – С. 93-100.
- 99.Юрків Д. І. Удосконалення документального оформлення обліку основних засобів / Д. І. Юрків // Управління розвитком. – 2014. – №9. – С. 105-107.
100. Яковишина Н.А. Теоретичні основи обліку основних засобів / Н.А. Яковишина // Молодий вчений. – 2018. – №5. – С. 779-783.
101. Яременко Л. М. Теоретичні підходи до сутності та класифікації основних засобів / Л. М. Яременко // Економічний вісник університету. – 2016. – Вип. 27. – С. 144-148.